

Europos jaunimas ataskaita 2016/2017

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir socialiniai veiksniai

Klaipėda

Turinys

ĮVADAS.....	3
EUROPOS JAUNIMAS	3
TYRIMO METODAI IR DUOMENYS	4
DUOMENŲ RINKIMAS	4
TYRIMO OBJEKTAS.....	4
KLAUSIMYNAS.....	4
REZULTATAI.....	5
PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMAS	6
Tabakas	6
Alkoholinių gėrimų vartojimas	8
Kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas	10
Vaikų, pirmą kartą vartojusių psichoaktyviųjų medžiagų, amžius	13
SANTYKIAI SU TĖVAIS.....	16
Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir tėvų įtaka	18
BENDRAAMŽIŲ ĮTAKA.....	20
Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir bendraamžiai	20
LAISVALAIKIS.....	23
Sportas ir aerobika	25
Organizuota laisvalaikio arba popamokinė veikla	26
Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir fizinis aktyvumas.....	26
Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir organizuota laisvalaikio veikla.....	28
SAVIJAUTA MOKYKLOJE	29
Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir savijauta mokykloje.....	30
APIBENDRINIMAS.....	34
REKOMENDACIJOS.....	35

Įvadas

Europos jaunimas

„Europos jaunimas – narkomanijos prevencijos programa“ (angl. „Youth in Europe – A Drug Prevention Program“) pradėta vykdyti 2005 metais ir nuo tada joje dalyvavo daugiau nei 30 miestų/ savivaldybių iš 15 Europos šalių.

Programa, kuri pagrįsta darbu pirminėje prevencijoje, nuo 1998 metų taikoma Islandijoje. Vykdam šią programą psichiką veikiančių medžiagų vartojimas ypač sumažėjo Islandijoje lyginant su kitomis Vakarų šalimis. Beje, islandų jaunuoliai iš visų Europos šalių mažiausiai vartoja šių medžiagų.

„Europos jaunimas“ (angl. „Youth in Europe“) yra laikomas vienu iš pagrindinių sveikatos stiprinimo projektų, kuris orientuotas į Europos jaunimo psichiką veikiančių medžiagų vartojimą. Šios įrodymais pagrįstos tarptautinės programos iniciatoriai – Islandijos mokslininkai, Reikjaviko miestas ir ECAD („Europos miestai prieš narkotikus“, angl. – „European Cities Against Drugs“). Programa yra įgyvendinama bendradarbiaujant su svarbiausiais Europos miestais. Laikantis holistinio požiūrio, siekiama sumažinti jaunų žmonių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo tikimybę.

Pagrindiniai projekto elementai yra trys: orientacija į bendruomenę, bendradarbiavimas tarp mokslininkų, politikų bei specialistų ir įrodymais pagrįsta praktika.

Reikjaviko miestas (Islandija) vadovauja šiai programai, o tyrimus atlieka Islandijos socialinių tyrimų ir analizės centras (ICSRA). Programos globėjas – Islandijos prezidentas Olafuras Ragnaras Grimssonas, pagrindinis rėmėjas – tarptautinė farmacijos kompanija „Actavis Group“, vykdanči veiklą visoje Europoje.

Tyrimo metodai ir duomenys

Duomenų rinkimas

Įvairiose apklausoje dalyvaujančiose savivaldybėse naudojamas tas pats klausimynas. Apklausai atlikti yra parenkama įprasta savaitė be šventinių dienų. Kad apklausos duomenis būtų galima palyginti, suformuojama sisteminė atsitiktinė imtis, o patogiosios imties visai vengiama.

Tyrimo objektas

Tyrimo objektas – 15-16 metų amžiaus mokiniai, kurie mokosi toje pačioje klasėje pagal atitinkamą kiekvieno miesto švietimo sistemą, įprastai vyresnėje vidurinės mokyklos klasėje. Visi miestai suformavo atsitiktinę imtį. Imties vienetu pasirinktos klasės, o ne visos mokyklos ar atskiri mokiniai. Kiekviename dalyvaujančiame mieste klasės buvo atsitiktinai atrinktos iš klasių sąrašo. Bendras mokinių skaičius buvo naudotas, jei mokinių skaičius buvo mažesnis už imties dydį.

Didesnėse savivaldybėse imtį turėtų sudaryti 2 800 mokinių, kad būtų pasiektas minimalus 2 200 tyrimo dalyvių skaičius arba 80 proc. anketų grįžtamumas. Siūlomas skaičius (2 200) leidžia suskirstyti tyrimo dalyvius pagal du kintamuosius (lytį ir kitus kintamuosius). Jei mokinių yra mažiau, pasirenkama visa mokinių populiacija. Siekiant pagerinti anketų grįžtamumą, buvo remtasi ICSRA metodika „11 duomenų rinkimo procedūrų, skirtų mokyklose vykdomiems tyrimams apie paauglius“ (angl. „The 11 steps of data collection procedures for school-based surveys among adolescents“).

Klausimynas

Tas pats klausimynas buvo naudojamas visuose miestuose. Klausimyne buvo įtraukti klausimai apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą (pastaruosiu metu, per visą gyvenimą), taip pat apie daugelį socialinių veiksnių, kuriais remiantis būtų galima nustatyti rizikos bei apsaugojančius veiksnius kiekviename mieste, kurie nulemia psichiką veikiančių medžiagų vartojimą.

Siekiant užtikrinti palyginamumą, klausimynas buvo verčiamas į kiekvieno tyrime dalyvaujančio miesto vartojamą kalbą ir tada vertimas kito vertėjo vėl buvo vykdomas į originalo kalbą. Vertimas iš originalo ir atvirkštinis vertimas į originalo kalbą yra būtinas siekiant geresnio duomenų palyginimo. Verčiant klausimus apie narkotinių medžiagų vartojimą svarbu juos pritaikyti prie kiekvieno miesto kultūrinio kalbos konteksto (naudojant gatvės terminus specifinėms narkotikų rūšims arba vaistų pavadinimams).

Rezultatai

1 lentelė. Tyrime dalyvavę mokiniai iš kiekvienos savivaldybės/ miesto, 2016 metai.

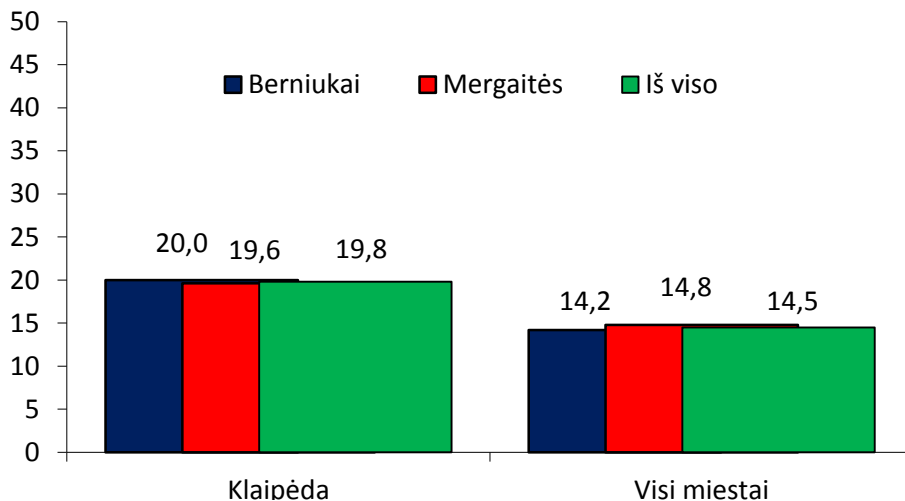
Miestas		Berniukai	Mergaitės	Iš viso
Talinas	N	1 256	1 238	2 494
	Proc.	50,4	49,6	100
Ryga	N	1 402	1 511	2 913
	Proc.	48,1	51,9	100
Vilnius	N	986	924	1 910
	Proc.	51,6	48,4	100
Kaunas	N	1 002	996	1 998
	Proc.	50,2	49,8	100
Klaipėda	N	592	581	1 173
	Proc.	50,5	49,5	100
Sala	N	27	21	48
	Proc.	56,3	43,8	100
Klaksvikas	N	29	31	60
	Proc.	48,3	51,7	100
Tartu	N	552	690	1 242
	Proc.	44,4	55,6	100
Sofija	N	176	297	473
	Proc.	37,2	62,8	100
Visi miestai	Iš viso:	6 022	6 289	12 311

Mokiniai, nenurodę savo lyties: 49

Iš viso tyrime dalyvavę mokiniai: 12 360

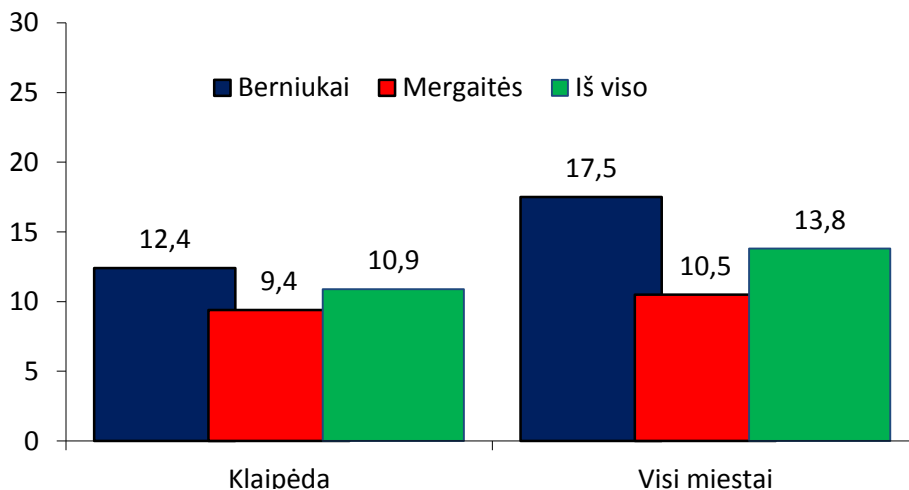
Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas

Tabakas

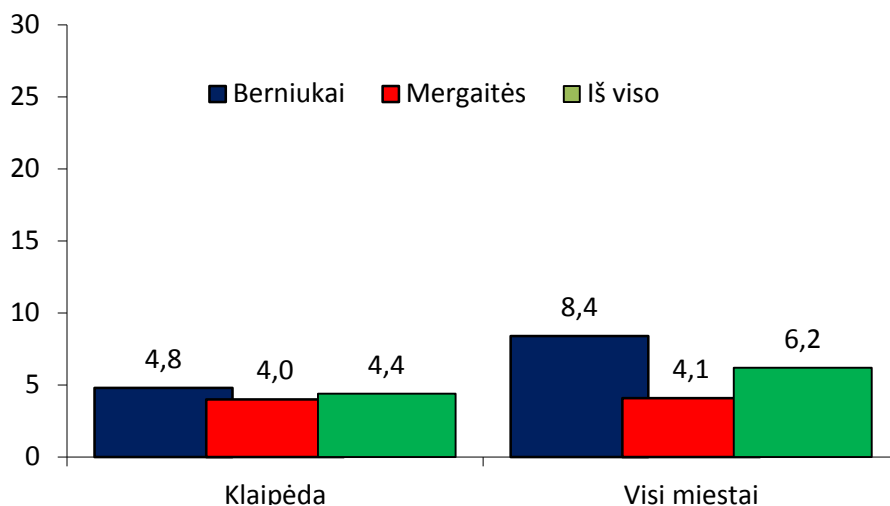
1 pav. Reguliariai rūkančių 15–16 metų paauglių dalis (proc.)

1 pav. pateikta reguliariai rūkančių 15-16 m. paauglių dalis. Kaip matome Klaipėdos mieste yra didesnė dalis rūkančių paauglių nei kituose Europos miestuose (atitinkamai – 19,8 proc. ir 14,5 proc.). Klaipėdoje neženkliai didesnė dalis yra reguliariai rūkančių berniukų (20 proc.) nei mergaičių (19,6 proc.).

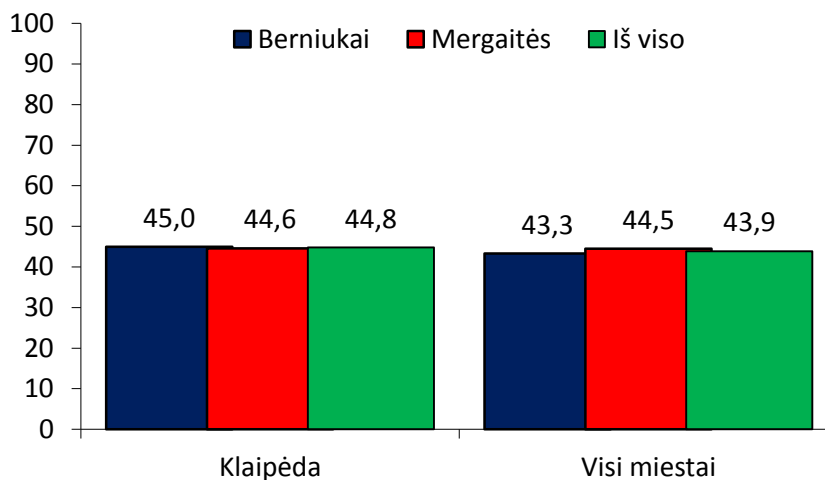
2 pav. Kramtomąjį tabaką bent kartą per savo gyvenimą vartojusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

2 pav. pateikta bent kartą gyvenime kramtomąjį tabaką vartojusių 15-16 m. paauglių dalis. Klaipėdoje (10,9 proc.) tokių mokinių dalis yra mažesnė nei kituose Europos miestuose (13,8 proc.). Tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose kramtomąjį tabaką bent kartą vartojusių berniukų yra daugiau nei mergaičių.

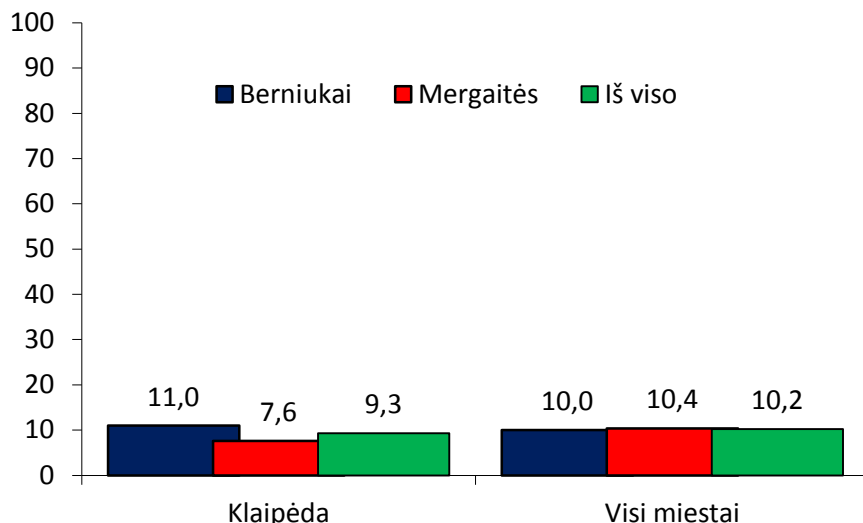
3 pav. Kramtomąjį tabaką per paskutines 30 dienų vartojusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

Iš 3 pav. matyti, kad Klaipėdoje lyginant su kitais miestais yra beveik 1,5 karto mažiau paauglių, kurie per paskutines 30 dienų vartojo kramtomąjį tabaką. Klaipėdoje neženkliai daugiau berniukų, o visuose miestuose yra daugiau nei dvigubai berniukų nei mergaičių, kurie vartojo kramtomąjį tabaką.

4 pav. Vandens pypkę (kaljaną) bent kartą per savo gyvenimą rūkiusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

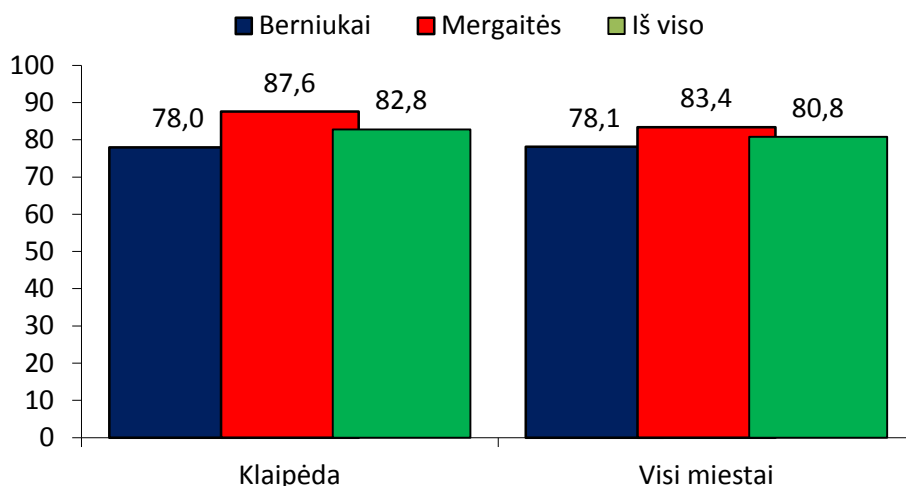
Kaip matome iš 4 pav. tiek tarp Klaipėdos ir visų miestų, tiek tarp skirtingų lyčių, paauglių dalis bent kartą gyvenime rūkiusių vandens pypkę pasiskirstė labai panašiai. Beveik pusė mokinių visuose miestuose, tarp jų ir Klaipėdoje, yra bent kartą per savo gyvenimą rūkę vandens pypkę.

5 pav. Vandens pypkę (kaljaną) per paskutines 30 dienų rūkusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

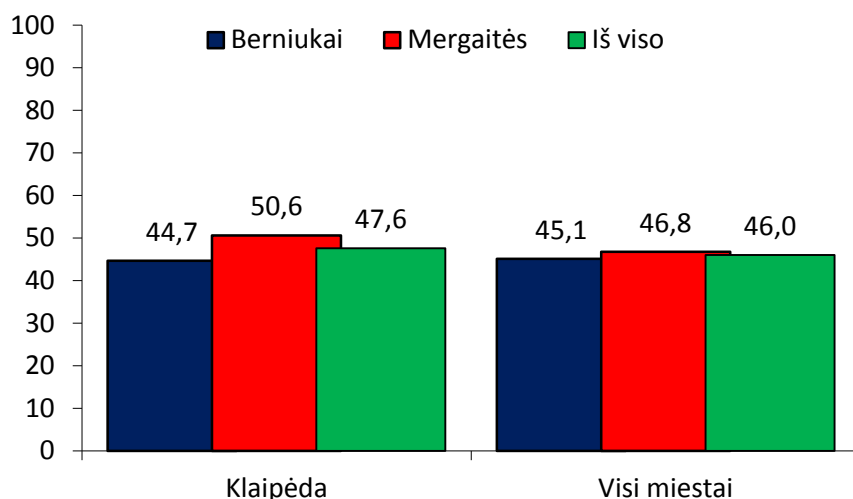
Kaip matome iš 5 pav. tiek tarp Klaipėdos ir visų miestų, tiek tarp skirtingų lyčių, paauglių dalis per paskutines 30 dienų rūkusių vandens pypkę pasiskirstė labai panašiai. Tik Klaipėdos mieste išryškėja šiek tiek didesnė dalis berniukų nei mergaičių per paskutines 30 rūkusių vandens pypkę.

Alkoholinių gėrimų vartojimas

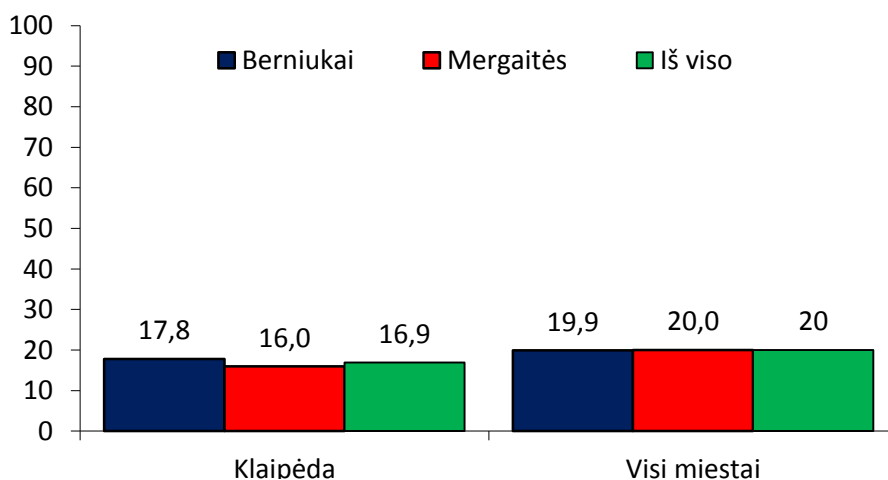
6 pav. Alkoholinių gėrimų bent kartą per savo gyvenimą vartojusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

Iš 6 pav. matyti, kad Klaipėdoje lyginant su visais miestais buvo neženkliai daugiau mokinių, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo alkoholinių gėrimų. Tiek tarp visų miestų, tiek tarp Klaipėdos 15-16 metų paauglių, daugiau buvo mergaičių nei berniukų bent kartą per savo gyvenimą vartojusių alkoholi.

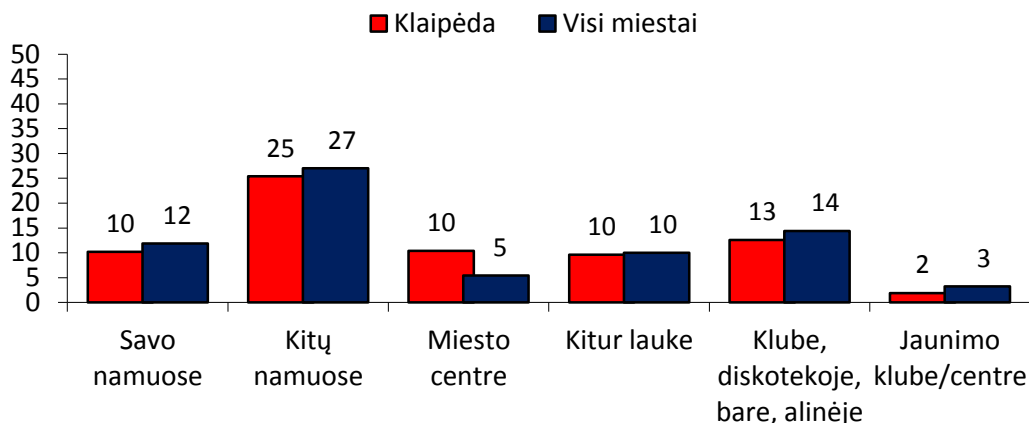
7 pav. Apsvaigusių nuo alkoholio bent kartą per savo gyvenimą 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

Iš 7 pav. pateiktų duomenų matyti, kad Klaipėdoje palyginus su visais miestais yra neženkliai didesnė dalis paauglių, kurie bent kartą per savo gyvenimą buvo apsvaigę nuo alkoholio. Klaipėdos mieste didesnė dalis mergaičių (50,6 proc.) nei berniukų (44,7 proc.) bent kartą savo gyvenime buvo apsvaigusių nuo alkoholio.

8 pav. Apsvaigusių nuo alkoholio per paskutines 30 dienų 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

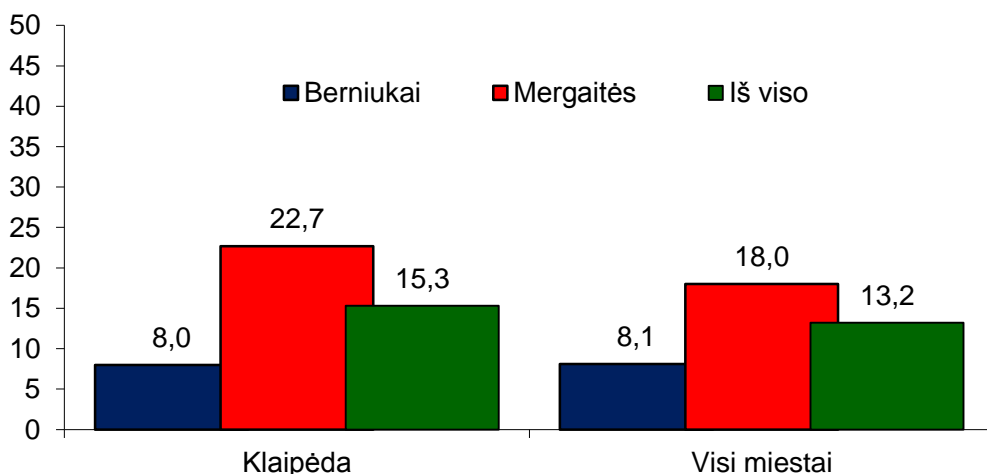
Iš 8 pav. matyti, kad Klaipėdoje palyginus su visais miestais yra mažesnė dalis paauglių, kurie per paskutines 30 dienų buvo apsvaigę nuo alkoholio. Klaipėdos mieste neženkliai didesnė dalis berniukų (17,8 proc.) nei mergaičių (16 proc.) per paskutines 30 dienų buvo apsvaigusių nuo alkoholio.

9 pav. 15-16 metų paauglių, kurie kartais arba dažnai vartoja alkoholinius gėrimus nurodytose vietose, dalis (proc.)

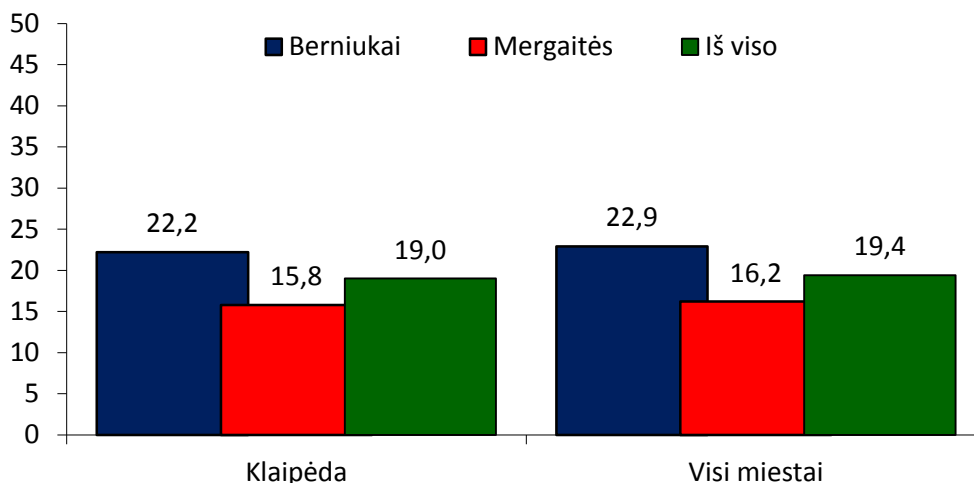
9 pav. pateikti duomenys, kur dažniausiai alkoholinius gėrimus vartoja tyrime dalyvavę paaugliai. Tiek Klaipėdoje (25 proc.), tiek visuose miestuose (27 proc.) didžiausia dalis paauglių alkoholinius gėrimus vartoja kitų asmenų namuose, o mažiausia – jaunimo klube/centre (atitinkamai 2 proc. ir 3 proc.).

Kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas

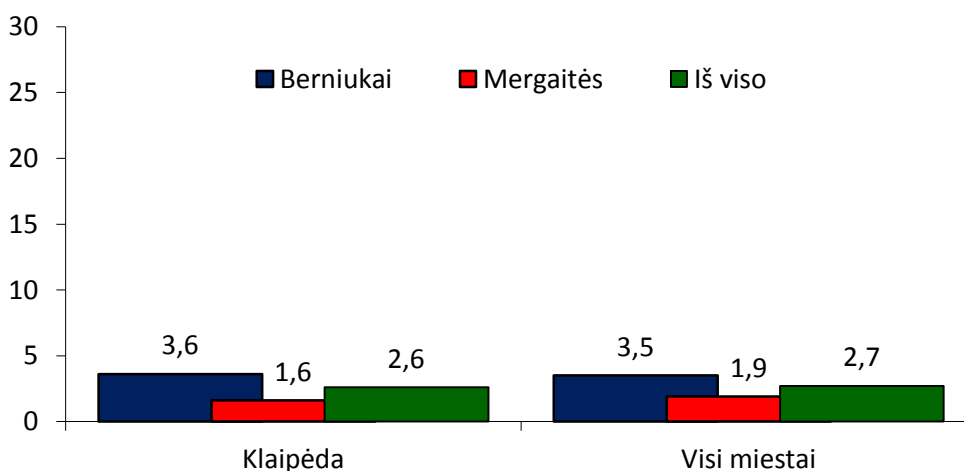
10 pav. Migdomųjų ar raminamųjų vaistų bent kartą per savo gyvenimą vartojusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

Iš 10 pav. matyti, kad Klaipėdoje (15,3 proc.) yra didesnė mokinių dalis nei visuose miestuose (13,2 proc.) bent kartą per gyvenimą vartojusių migdomuosius arba raminamuosius vaistus. Tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose ženkliai didesnė dalis mergaičių nei berniukų vartojo šiuos vaistus.

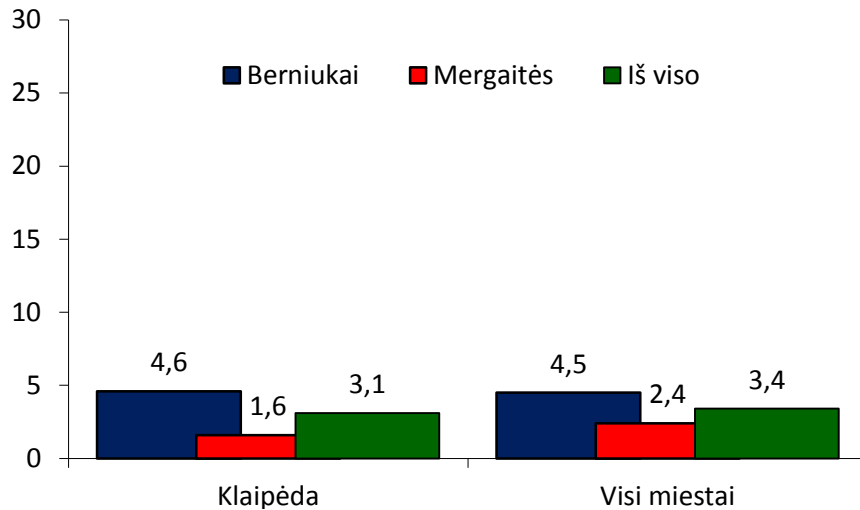
11 pav. Kanapių (hašišą ar marihuaną) bent kartą per savo gyvenimą vartojusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

Iš 11 pav. pateiktų duomenų matyti, kad tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose bent kartą savo gyvenime kanapes vartojusių 15-16 metų paauglių dalis pasiskirstė beveik vienodai, visur didesnė dalis berniukų nei mergaičių yra bandžiusių šios rūšies narkotikus.

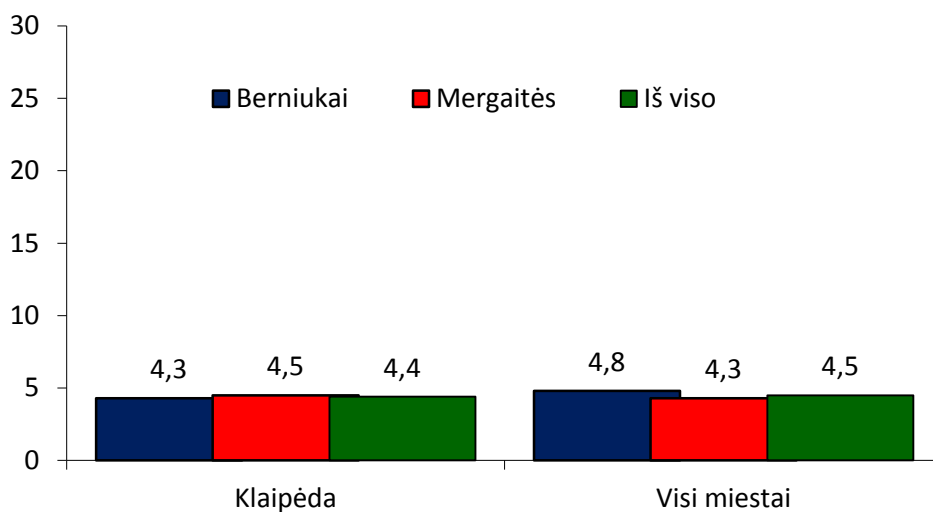
12 pav. Amfetaminą bent kartą per savo gyvenimą vartojusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

12 pav. vaizduojama amfetaminą bent kartą savo gyvenime vartojusių paauglių dalis, tarp Klaipėdos (2,6 proc.) ir visų miestų (2,7 proc.) ji pasiskirstė beveik vienodai. Klaipėdoje daugiau berniukų (3,6 proc.) nei mergaičių (1,6 proc.) yra vartojusių amfetaminą.

13 pav. Ekstazį bent kartą per savo gyvenimą vartojusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

13 pav. vaizduojama ekstazį bent kartą savo gyvenime bandžusių mokinių dalis, tarp Klaipėdos ir visų miestų ryškių skirtumų nėra. Iš paveikslėlio matyti, kad labiau skiriasi tik ekstazį vartojusių mergaičių dalis Klaipėdoje ir visuose miestuose (atitinkamai 1,6 proc. ir 2,4 proc.).

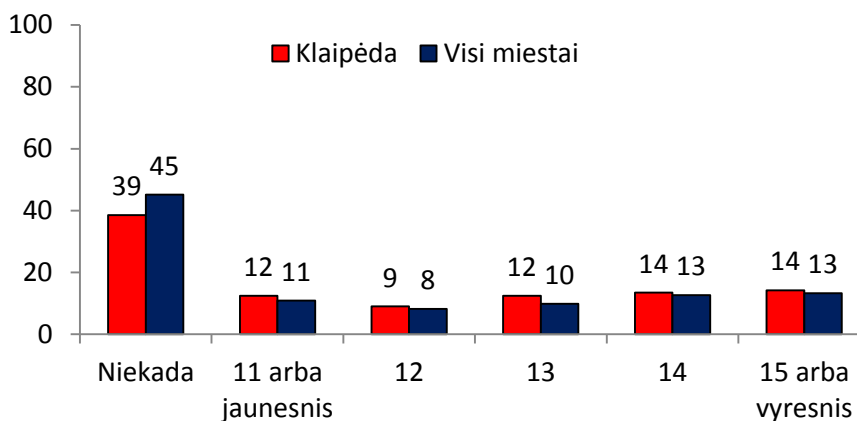

14 pav. Uostomųjų medžiagų (klijų) bent kartą per savo gyvenimą vartojusių 15-16 metų paauglių dalis (proc.)

Iš 14 pav. matyti, kad Klaipėdoje (4,4 proc.) ir visuose miestuose (4,5 proc.) uostomųjų medžiagų bent kartą savo gyvenime vartojo labai panaši mokinių dalis. Klaipėdoje neženkliai didesnė dalis mergaičių nei berniukų vartojo uostomąsias medžiagas, Europos miestuose atvirkščiai.

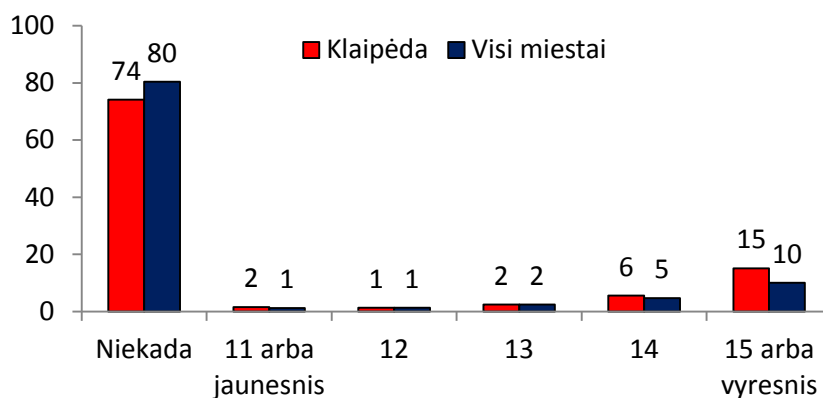
Vaikų, pirmą kartą vartojusių psichoaktyviųjų medžiagų, amžius

Vaikų buvo klausama, kokio amžiaus būdami pirmą kartą pavartojo psichoaktyviųjų medžiagų: alkoholio, tabako, kanapių.

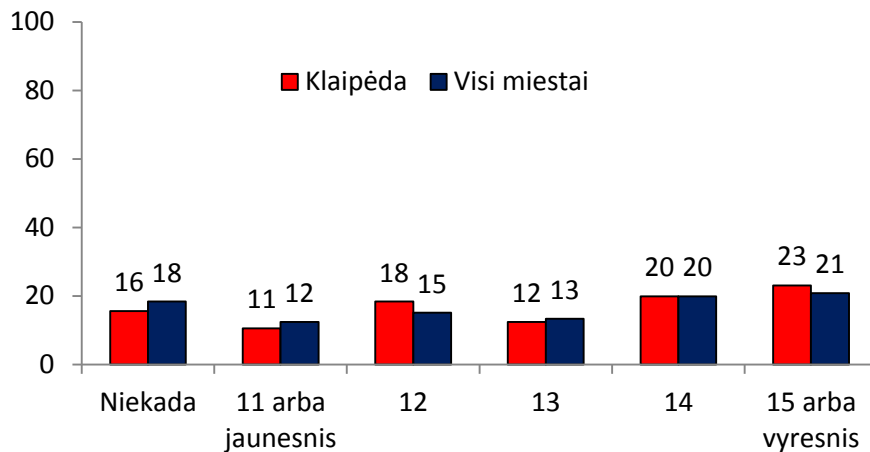
15 pav. Pirmą kartą cigaretes rūkusių vaikų pasiskirstymas pagal amžių (proc.)

Vaikų buvo klausama, kokio amžiaus sulaukę pirmą kartą rūkė cigaretes, didžiausia mokinių dalis nurodė, kad iki šiol dar nėra rūkusių, tokia pati situacija tiek Klaipėdoje (39 proc.), tiek kituose miestuose (45 proc.). Tarp nurodžiusių, kokio amžiaus pirmą kartą rūkė, Klaipėdoje ir visuose miestuose dominuoja du atsakymai variantai – 14 ir 15 metų arba vyresnis.

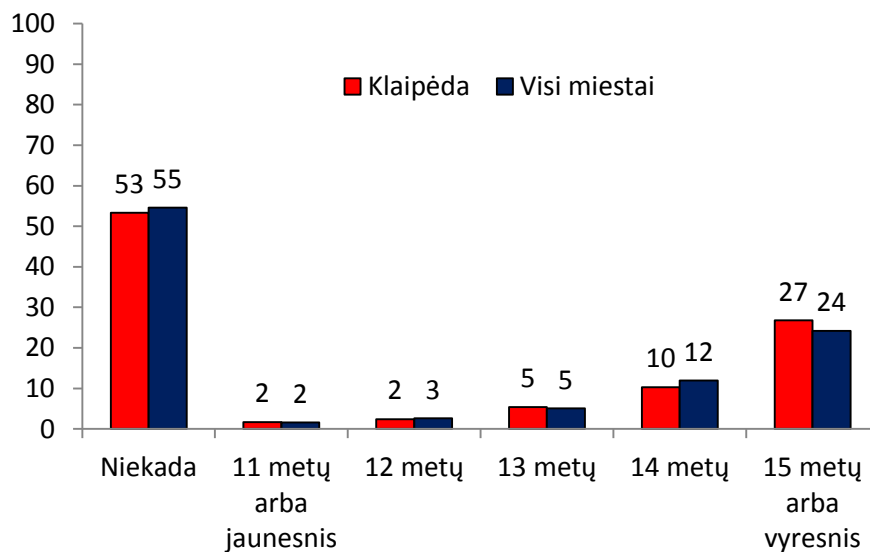
16 pav. Vaikų, kurie pradėjo rūkyti cigaretes kasdien, pasiskirstymas pagal amžių (proc.)

16 pav. vaizduojama, kokio amžiaus vaikai pradėjo rūkyti cigaretes kasdien, didžioji dalis apklausoje dalyvavusių vaikų tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose nurodė, kad jie kasdien nerūko. Didžiausia dalis rūkančių kasdien tiek Klaipėdoje (15 proc.), tiek visuose miestuose (10 proc.) yra tarp 15 metų arba vyresnių mokinių.

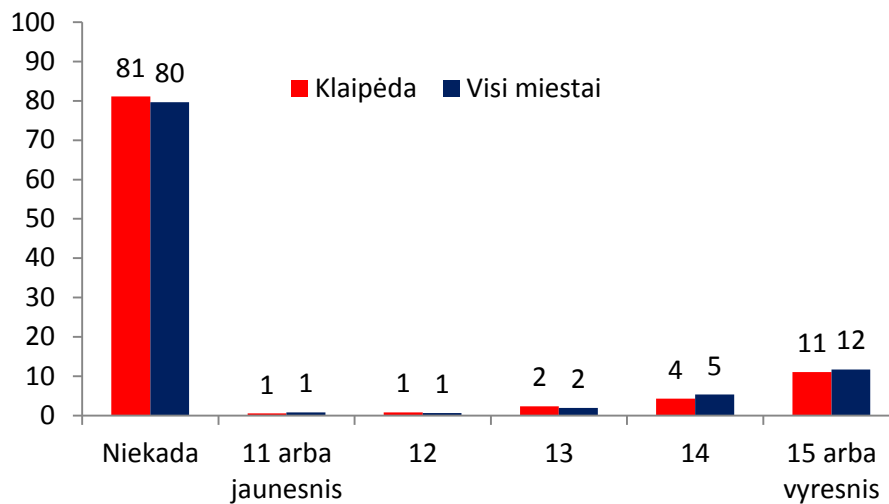
17 pav. Pirmą kartą alkoholinius gėrimus vartojusių vaikų pasiskirstymas pagal amžių (proc.)

Vaikų buvo klausiama, kokio amžiaus sulaukę pirmą kartą vartojo alkoholinius gėrimus, didžiausia mokinių dalis nurodė, kad tai įvyko, kai jiems buvo 15 metų arba daugiau. Mažiausia mokinių dalis tiek Klaipėdoje (11 proc.), tiek kituose miestuose (12 proc.) buvo tarp 11 metų ir jaunesnių.

18 pav. Pirmą kartą apsvaigusių nuo alkoholio vaikų pasiskirstymas pagal amžių (proc.)

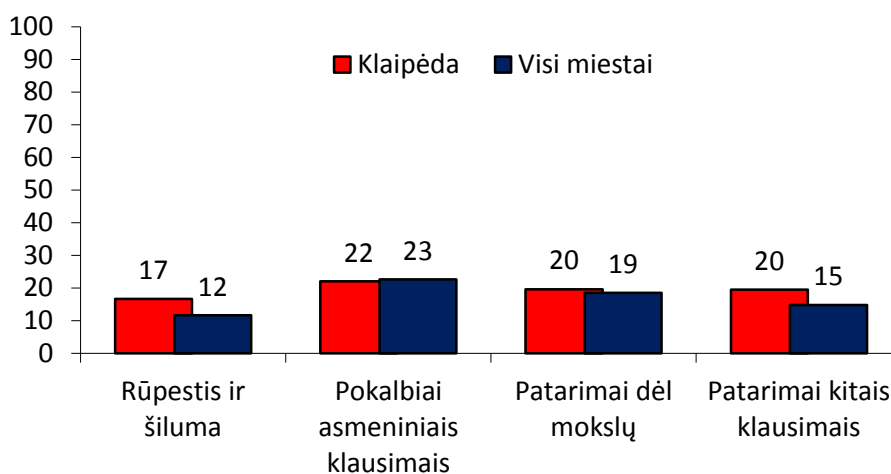
Kaip matyti iš 18 pav., daugiau kaip pusė tyrime dalyvavusių mokinių nurodė, kad nei karto nebuvo apsvaigę nuo alkoholio. Didžiausia dalis apsvaigusių mokinių tiek Klaipėdoje (27 proc.), tiek Europos miestuose (24 proc.) buvo tarp 15 metų arba vyresnių.

19 pav. Pirmą kartą kanapes (hašišą arba marihuaną) vartojusių vaikų pasiskirstymas pagal amžių (proc.)

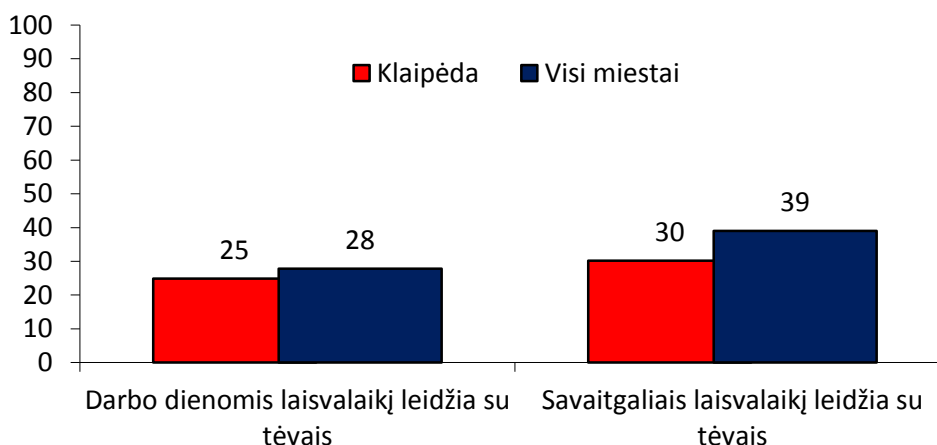
19 pav. vaizduojama, kokio amžiaus vaikai pirmą kartą pavartojo kanapių, didžioji dalis apklausoje dalyvavusių vaikų tiek Klaipėdoje (81 proc.), tiek visuose miestuose (80 proc.) nurodė, kad jie nėra vartoję kanapių. Didžiausia dalis mokinių Klaipėdoje (11 proc.) ir visuose miestuose (12 proc.) nurodė, kad pirmą kartą kanapių vartojo būdami 15 metų amžiaus arba vyresni.

Santykiai su tėvais

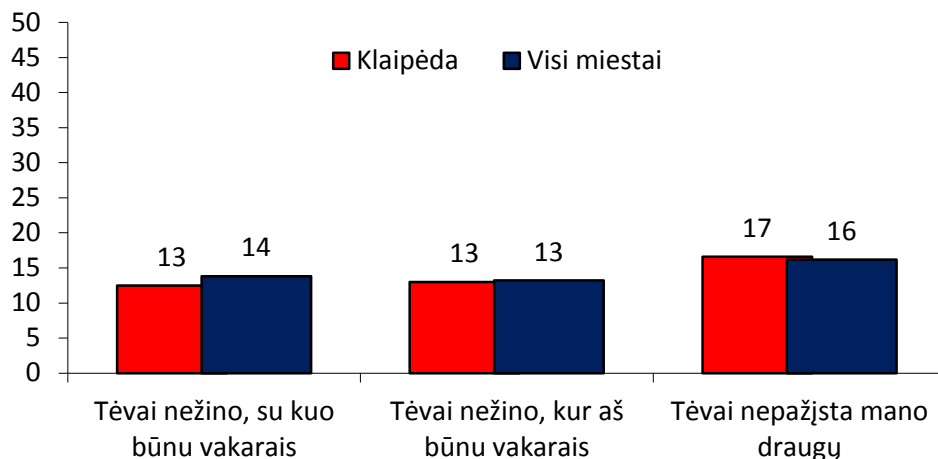
20 pav. 15-16 metų paauglių, atsakiusių, ko negauna iš tėvų arba gauna sunkiai, dalis (proc.)

Iš 20 pav. matyti, kad tiek Klaipėdoje (22 proc.), tiek visuose miestuose (23 proc.) didžiausiai vaikų daliai trūksta pokalbių su tėvais asmeniniais klausimais. Mažiausia dalis tiek Klaipėdoje (17 proc.), tiek visuose miestuose (12 proc.) yra tų vaikų, kurie nurodė, kad sunkiausiai iš tėvų gauna rūpestį ir šilumą.

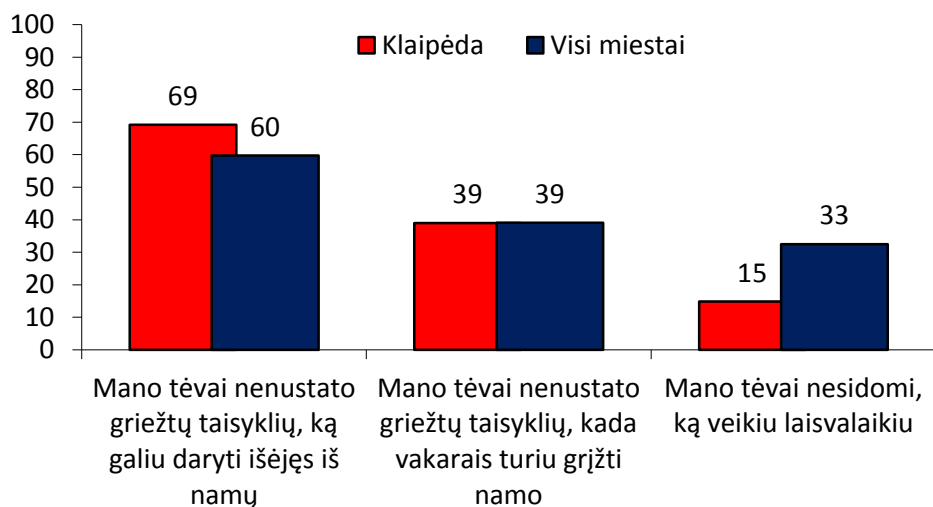
21 pav. 15-16 metų paauglių, kurie dažnai arba beveik visada savo laisvalaikį leidžia su tėvais, dalis (proc.)

Buvo domimasi, ar vaikai leidžia laisvalaikį su tėvais darbo dienomis ir savaitgaliais. Iš 21 pav. pateiktų duomenų matyti, kad darbo dienomis Klaipėdoje (25 proc.) gyvenantys vaikai su tėvai rečiau praleidžia laisvalaikį nei visuose miestuose (28 proc.). Savaitgaliais tiek Klaipėdoje (30 proc.), tiek visuose miestuose (39 proc.) didesnė dalis vaikų laisvalaikį praleidžia su tėvais nei darbo dienomis.

22 pav. 15-16 metų paauglių, atsakiusių, ko tėvai nežino apie jų laisvalaikio leidimo ypatumus, dalis (proc.)

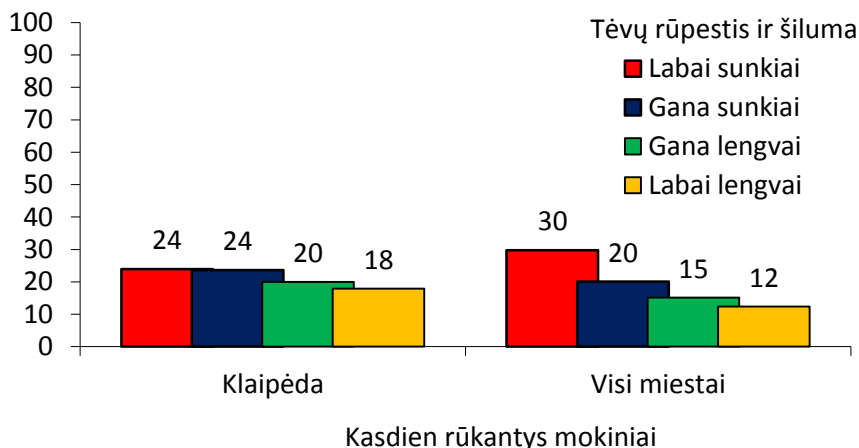
Iš 22 pav. matyti, kad visuose miestuose yra daugiau mokinių nei Klaipėdoje, kurių tėvai nežino, su kuo jie būna vakarais (atitinkamai – 14 proc. ir 13 proc.). Po lygiai visuose miestuose ir Klaipėdoje yra mokinių (13 proc.), kurių tėvai nežino, kur jie būna vakarais. Klaipėdoje daugiau nei visuose miestuose mokinių, kurių draugų nepažįsta jų tėvai (atitinkamai 17 proc. ir 16 proc.).

23 pav. 15-16 metų paauglių, kuriems tėvai nenustato griežtų auklėjimo taisyklių, dalis (proc.)

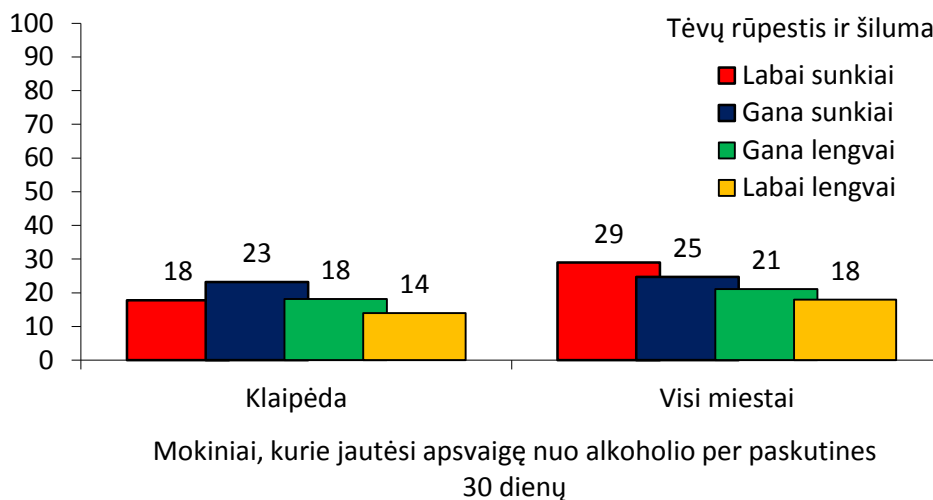
Klaipėdoje lyginant su visais miestais didesnės dalies mokinių tėvai nenustato griežtų taisyklių, ką išėjęs vaikas iš namų gali daryti (atitinkamai 69 proc. ir 60 proc.). Po lygiai Klaipėdoje ir visuose miestuose (39 proc.) yra mokinių, kurių tėvai nėra nustatę griežtų taisyklių, kada vakarais jie turi grįžti namo. Visuose miestuose yra daugiau nei dvigubai vaikų, kurių tėvai nesidomi, ką jų vaikas veikia laisvalaikiu palyginus su Klaipėda.

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir tėvų įtaka

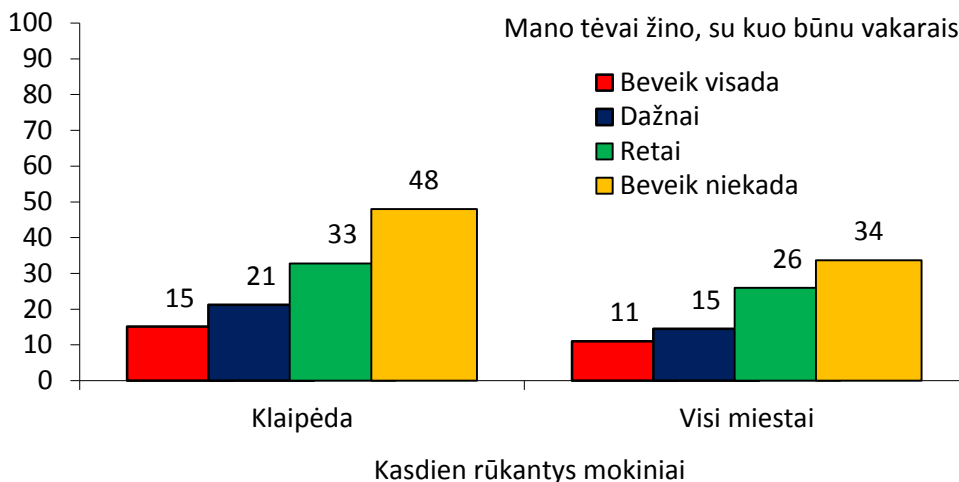
24 pav. 15-16 metų reguliariai rūkančių tabaką paauglių dalis (proc.) ir tėvų rūpinimasis bei šilumos rodymas savo vaikams

Buvo nagrinėjamas ryšys tarp tėvų rūpinimosi savo vaiku ir reguliaraus vaikų rūkymo. Kaip matome iš 24 pav., Klaipėdoje didžiausia dalis reguliariai rūkančių mokinių yra tarp tų, kurie labai arba gana sunkiai sulaukia iš tėvų rūpesčio ir šilumos. Tiek Klaipėdoje, tiek visuose miestuose reguliariai rūkančių paauglių dalis mažėja lengviau gaunant iš tėvų rūpesčio ir šilumos.

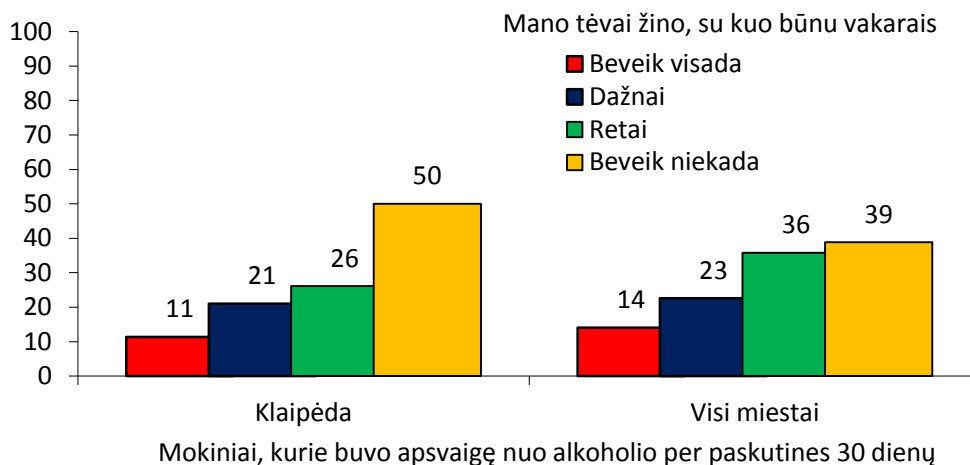
25 pav. 15-16 metų paauglių, kurie per paskutines 30 dienų jautėsi apsvaigę nuo alkoholio, dalis (proc.) ir tėvų rūpinimasis bei šilumos rodymas savo vaikams

25 pav. buvo nagrinėjamas ryšys tarp tėvų rodomo rūpesčio ir vaikų svaiginimosi alkoholiu. Klaipėdoje didžiausia dalis per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusiu nuo alkoholio yra tarp tų mokinių, kurie gana sunkiai sulaukia iš tėvų rūpesčio ir šilumos (23 proc.), šiek tiek mažiau yra tarp labai sunkiai ir gana lengvai dėmesio sulaukiančių (po 18 proc.), mažiausia dalis paauglių yra tarp tų, kurie iš tėvų rūpesčio ir šilumos sulaukia labai lengvai (14 proc.). Visuose miestuose didėjant tėvų rūpesčiui ir šilumai mažėja mokinių dalis, kuri buvo apsvaigusi nuo alkoholio per paskutines 30 dienų.

26 pav. 15-16 metų paauglių, kurie reguliariai rūko tabaką, pasiskirstymas (proc.) pagal tai, ar jų tėvai žino, su kuo vaikai būna vakarais

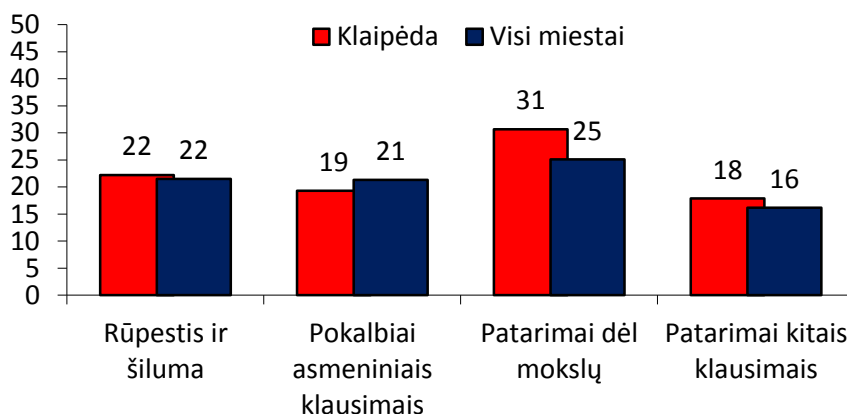
26 pav. buvo nagrinėjamas ryšys tarp tėvų žinojimo, su kuo jų vaikai būna vakarais, ir reguliaraus vaikų rūkymo. Tiek Klaipėdoje, tiek visuose miestuose reguliariai rūkančių tabaką mokinių dalis didėja mažėjant tėvų žinojimui, su kuo jų vaikas būna vakarais.

27 pav. 15-16 metų paauglių, kurie buvo apsvaigę nuo alkoholio per paskutines 30 dienų, pasiskirstymas (proc.) pagal tai, ar jų tėvai žino, su kuo vaikai būna vakarais

27 pav. buvo nagrinėjamas ryšys tarp tėvų žinojimo, su kuo jų vaikai būna vakarais, ir mokinių svaiginimosi alkoholiu. Tiek Klaipėdoje, tiek visuose miestuose per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio mokinių dalis didėja mažėjant tėvų žinojimui, su kuo jų vaikas būna vakarais.

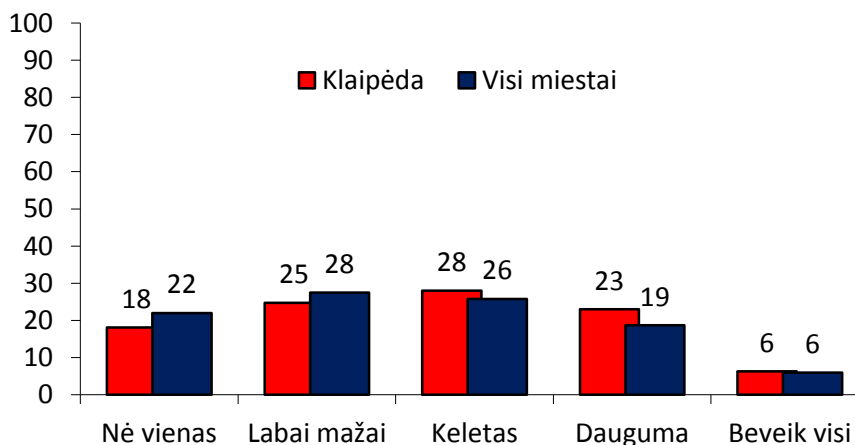
Bendraamžių įtaka

28 pav. 15-16 metų paauglių, atsakiusių, ko negauna arba gauna sunkiai iš savo draugų, dalis (proc.)

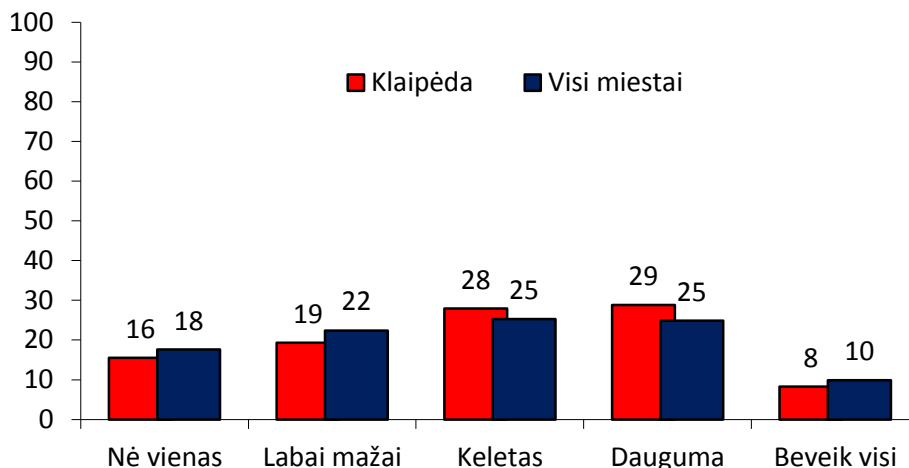
Iš 28 pav. matyti, kad Klaipėdoje didesnė dalis nei visuose miestuose 15-16 m. amžiaus paauglių iš savo draugų sunkiau gauna rūpesčio ir šilumos, patarimų dėl mokslų, patarimų kitais klausimais. Tačiau visuose miestuose yra didesnė dalis mokinių nei Klaipėdoje, kurie iš savo draugų sunkiai arba labai sunkiai sulaukia pokalbių asmeniniais klausimais.

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir bendraamžiai

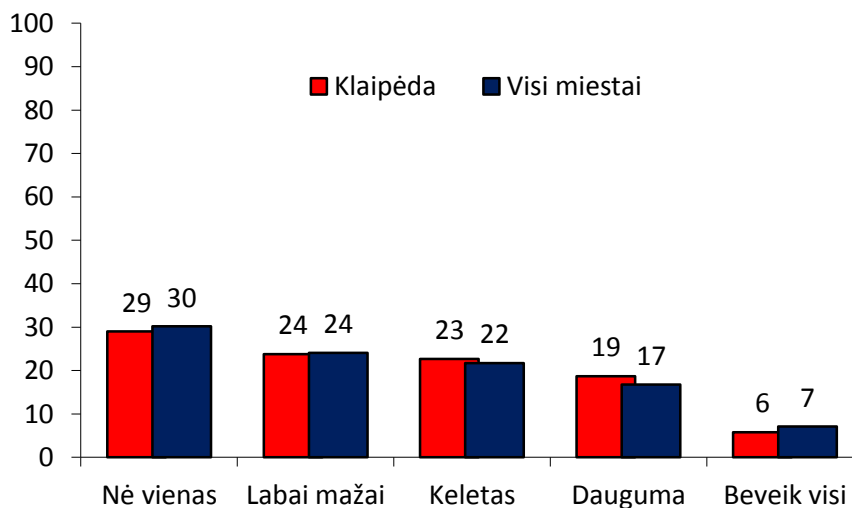
29 pav. 15-16 metų paauglių, atsakiusių, kiek jų draugų rūko cigaretes, dalis (proc.)

Mokinių buvo klausama, kiek jų draugų rūko cigaretes. Klaipėdoje daugiausia buvo vaikų, kurie nurodė, kad turi keletą rūkančių draugų (28 proc.), o visuose miestuose – nurodžiusių, kad turi labai mažai rūkančių draugų (28 proc.). Visuose miestuose yra didesnė dalis mokinių (22 proc.) nurodžiusių, kad neturi rūkančių draugų lyginant su Klaipėda (18 proc.). Paaugliai, kurie nurodė, kad jų draugai beveik visi rūko cigaretes, pasiskirstė po lygiai tiek Klaipėdoje, tiek visuose miestuose (po 6 proc.)

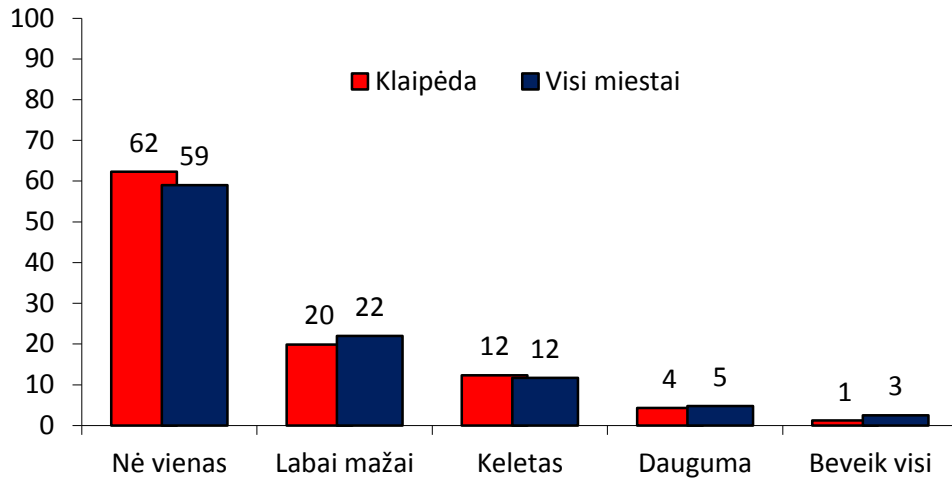
30 pav. 15-16 metų paauglių, atsakiusių, kiek jų draugų vartoja alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)

Mokinių buvo klausiama, kiek jų draugų vartoja alkoholinius gėrimus. Klaipėdoje didžiausia dalis vaikų buvo tų, kurie nurodė, kad dauguma jų draugų vartoja alkoholinius gėrimus (29 proc.), o visuose miestuose po lygiai pasiskirstė nurodžiusių, kad turi keletą arba daugumą tokių draugų (po 25 proc.). Visuose miestuose (18 proc.) yra didesnė dalis mokinių nurodžiusių, kad neturi alkoholinius gėrimus vartojančių draugų nei Klaipėdoje (16 proc.). Paauglių, nurodžiusių, kad jų draugai beveik visi vartoja alkoholinius gėrimus, daugiau yra visuose miestuose (10 proc.) nei Klaipėdoje (8 proc.).

31 pav. 15-16 metų paauglių, atsakiusių, kiek jų draugų bent kartą per mėnesį buvo apsvaigę nuo alkoholio, dalis (proc.)

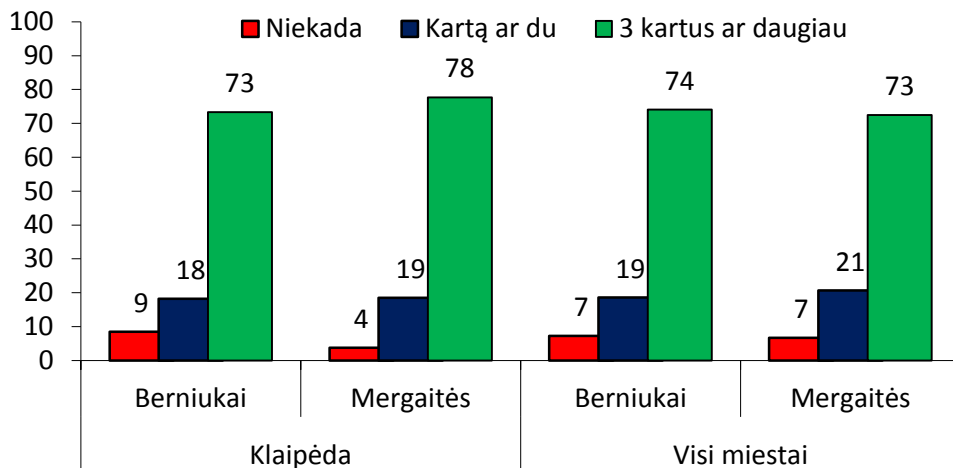
Iš 31 pav. matyti, kad beveik trečdalis mokinių Klaipėdoje (29 proc.) ir visuose miestuose (30 proc.) nurodė, kad nė vienas iš jų draugų per mėnesį nebuvo apsvaigęs nuo alkoholio. Nurodžiusių, kad apsvaigę bent kartą per mėnesį buvo beveik visi draugai, neženkliai daugiau buvo visuose miestuose (7 proc.).

32 pav. 15-16 metų paauglių, atsakiusių, kiek jų draugų rūko hašišą ar marihuaną, dalis (proc.)

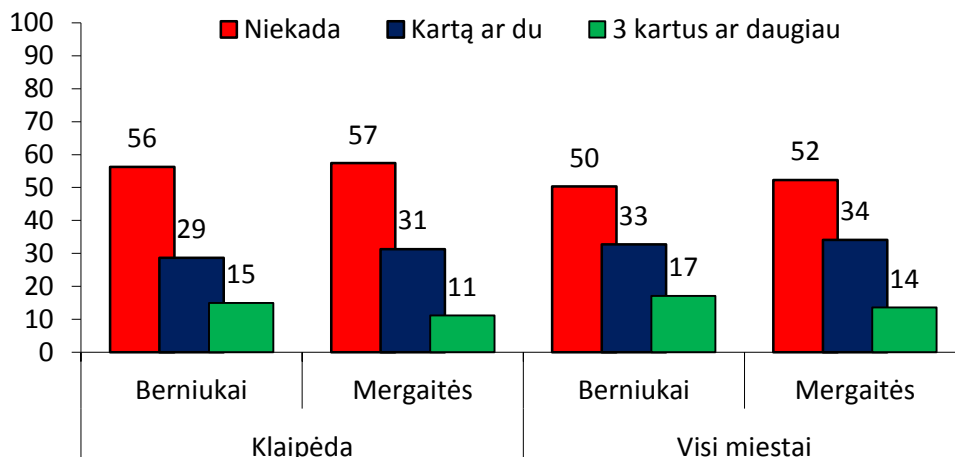
Mokinių buvo klausama, kiek jų draugų rūko hašišą ar marihuaną. Daugiau nei pusė respondentų Klaipėdoje (62 proc.) ir visuose miestuose (59 proc.) nurodė, kad neturi nei vieno draugo, rūkančio hašišą ar marihuaną. Paauglių, nurodžiusių, kad jų draugai beveik visi rūko šias narkotines medžiagas, buvo daugiau visuose miestuose (3 proc.) nei Klaipėdoje (1 proc.).

Laisvalaikis

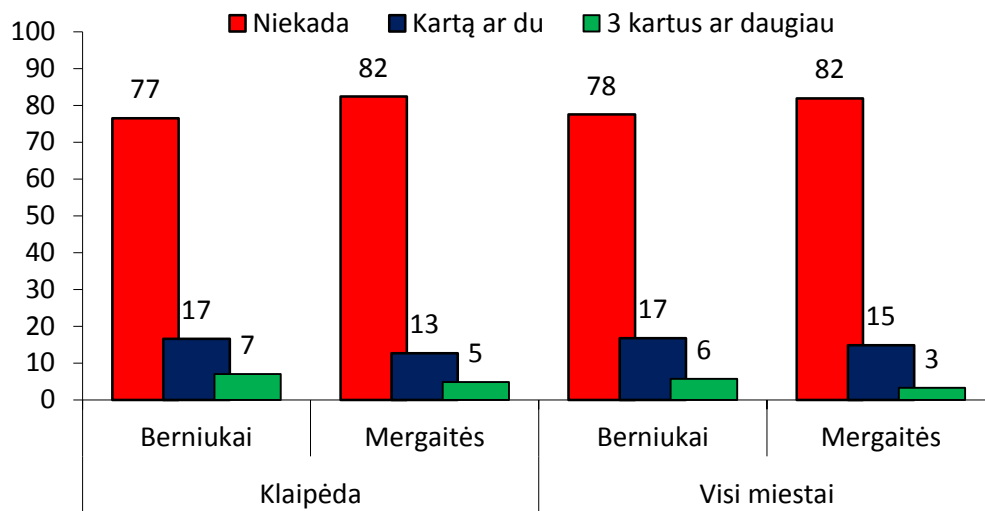
33 pav. 15-16 metų paauglių, per paskutines 7 dienas praleidusių namie visą vakarą, dalis (proc.)

Buvo domimasi, kiek vakarų per 7 dienas vaikai praleido namuose. 3 ir daugiau vakarų namuose Klaipėdoje praleido daugiau mergaičių nei berniukų (atitinkamai 78 proc. ir 73 proc.), visuose miestuose – neženkliai daugiau berniukų nei mergaičių (atitinkamai 74 proc. ir 73 proc.). Klaipėdoje nei vieno vakaro per 7 dienas namuose nepraleido dvigubai daugiau berniukų nei mergaičių (atitinkamai 9 proc. ir 4 proc.), o visuose miestuose – tarp lyties pasiskirstė po lygiai (po 7 proc.) (33 pav.).

34 pav. 15-16 metų paauglių, kurie per paskutines 7 dienas po 22 val. nebuvo namie, dalis (proc.)

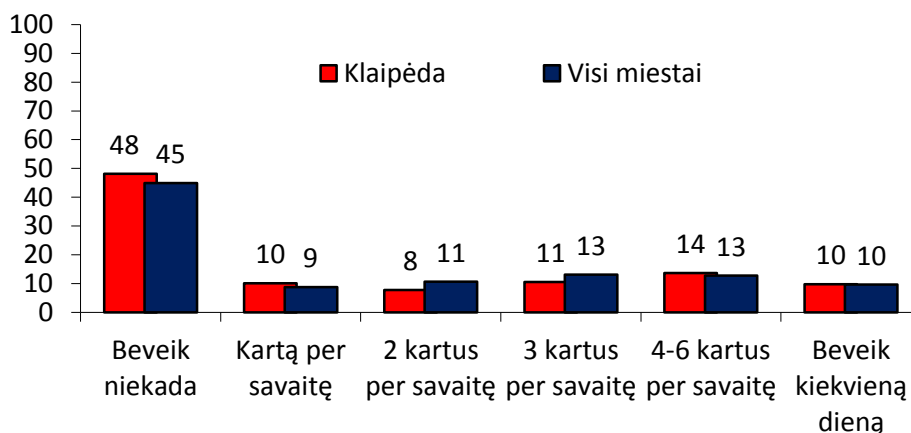
34 pav. analizuojama vaikų dalis, kuri per paskutines 7 dienas po 22 val. nebuvo namie. Per 7 dienas 3 ir daugiau kartų namuose po 22 val. nebuvo berniukų Klaipėdoje yra daugiau nei mergaičių (15 proc. ir 11 proc.), visuose miestuose taip pat daugiau berniukų nei mergaičių (17 proc. ir 14 proc.).

35 pav. 15-16 metų paauglių, kurie per paskutines 7 dienas išėjo iš namų ir grįžo po vidurnakčio, dalis (proc.)

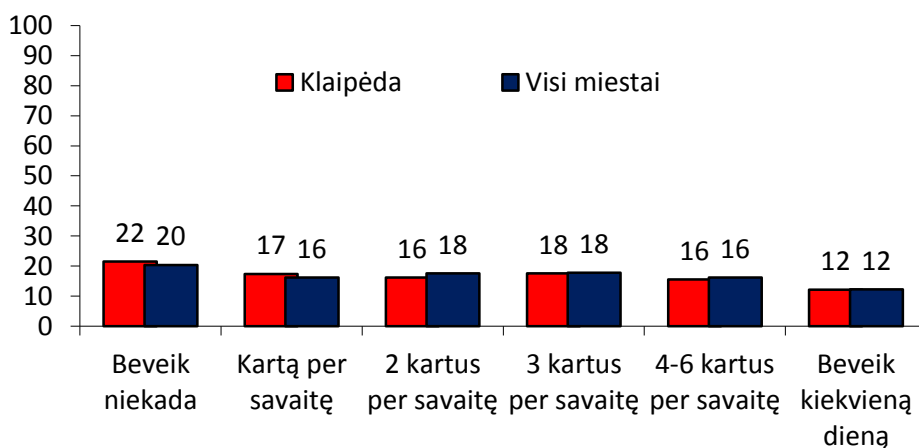
Klaipėdoje buvo daugiau berniukų nei mergaičių, kurie per paskutines 7 dienas į namus 3 ir daugiau kartų grįžo po vidurnakčio (atitinkamai 7 proc. ir 5 proc.), o visuose miestuose – berniukų, grįžusių po vidurnakčio, buvo dvigubai daugiau nei mergaičių (atitinkamai 6 proc. ir 3 proc.) (35 pav.).

Sportas ir aerobika

36 pav. 15-16 metų paauglių, kurie treniruojasi sporto klube ar žaidžia tam tikros sporto šakos komandoje, dalis (proc.)

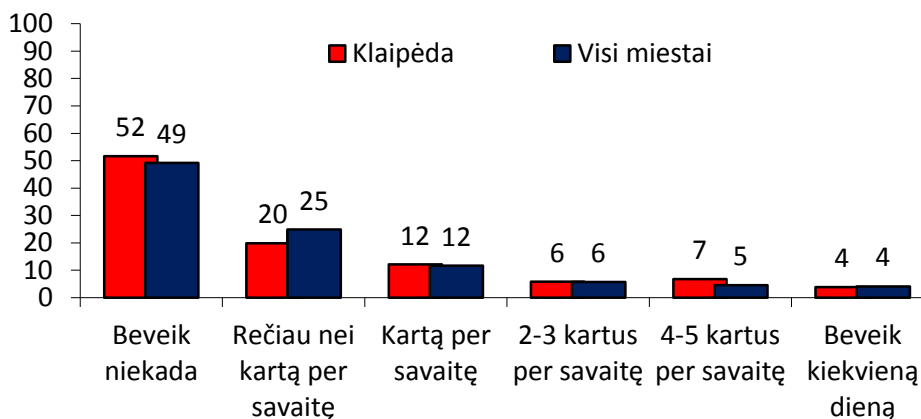
Buvo klausama, kaip dažnai vaikai treniruojami sporto klube ar žaidžia tam tikros sporto šakos komandoje. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių paauglių Klaipėdoje ir kituose miestuose (atitinkamai 48 proc. ir 45 proc.) nurodė, kad beveik niekada nesportuoja. Tarp sportuojančių mokinių Klaipėdos mieste didžiausia dalis nurodė, kad sportuoja 4-6 kartus per savaitę (14 proc.), o visuose miestuose – 3 arba 4-6 kartus per savaitę (po 13 proc.) (36 pav.).

37 pav. 15-16 metų paauglių, kurie sportuodami pavargsta ar suprakaituoja, dalis (proc.)

37 pav. pavaizduota paauglių dalis, kuri sportuodama pavargsta ar suprakaituoja. Penktadalis paauglių visuose miestuose ir Klaipėdoje nurodė, kad sportuodami beveik niekada nesuprakaituoja ir nepavargsta. Beveik kiekvieną dieną sportuodami pavargsta 12 proc. mokinių Klaipėdoje, tiek pat ir kituose miestuose.

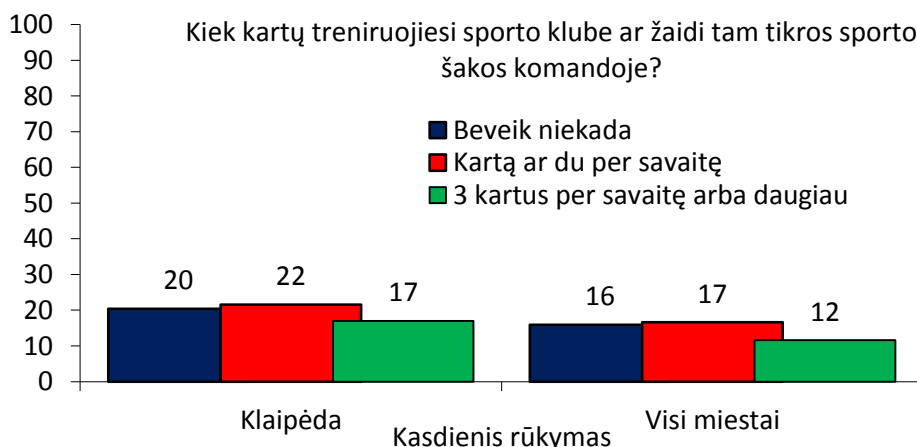
Organizuota laisvalaikio arba popamokinė veikla

38 pav. 15-16 metų paauglių, kurie dalyvauja organizuotoje laisvalaikio ar popamokinėje veikloje, dalis (proc.)

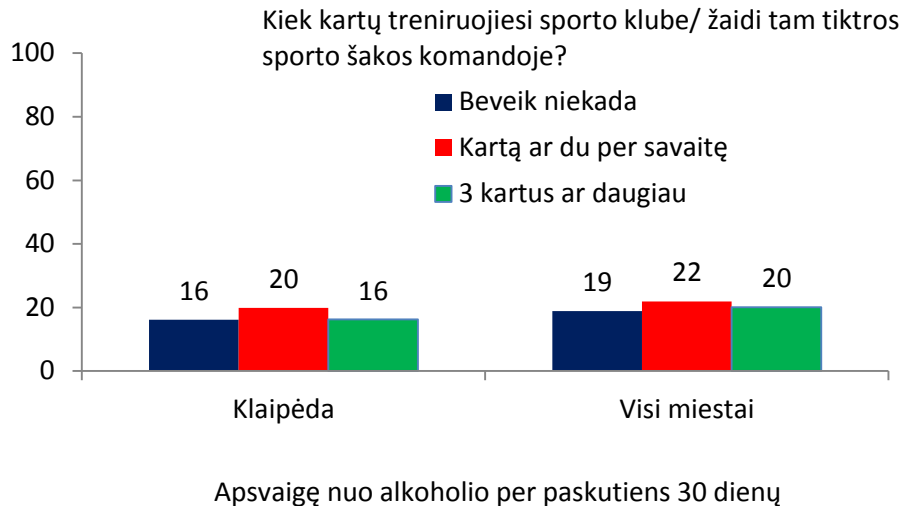
Apie pusę tyrime dalyvavusių paauglių Klaipėdoje ir kituose miestuose nurodė, kad beveik niekada nedalyvauja organizuotoje laisvalaikio ar popamokinėje veikloje. Tarp aktyviau dalyvaujančių mokinių Klaipėdoje ir visuose miestuose didžiausia dalis nurodė, kad tuo užsiima rečiau nei kartą per savaitę (atitinkamai 20 proc. ir 25 proc.). Beveik kiekvieną dieną dalyvauja organizuotoje veikloje 4 proc. Klaipėdos ir tiek pat visų miestų mokinių (38 pav.).

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir fizinis aktyvumas

39 pav. 15-16 metų paauglių, kurie reguliariai rūko, pasiskirstymas pagal mankštinimosi/ sportavimo dažnį, dalis (proc.)

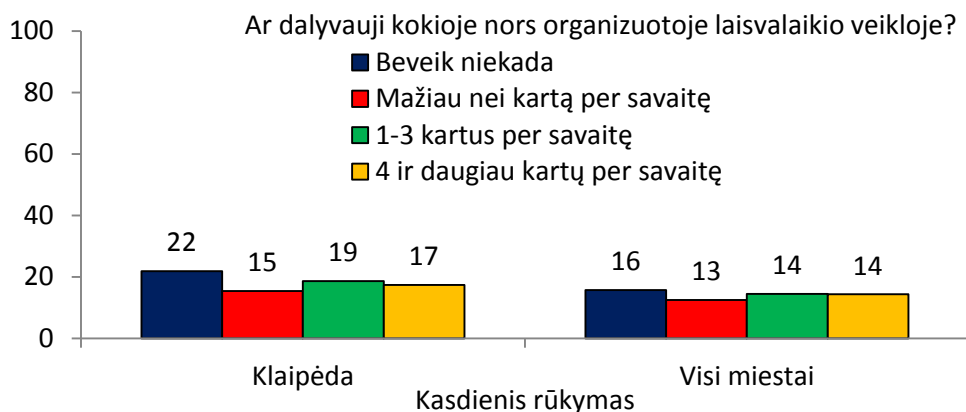
Kaip matyti iš 39 pav., didžiausia dalis rūkančių vaikų tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose buvo tarp besitreniruojančių sporto klube ar žaidžiančių tam tikros sporto šakos komandoje kartą arba du kartus per savaitę (atitinkamai 22 proc. ir 17 proc.). Mažiausia dalis rūkančių jų Klaipėdoje ir visuose miestuose buvo tarp mokinių, kurie sportuoja tris kartus per savaitę arba dažniau (atitinkamai 17 proc. ir 12 proc.).

40 pav. 15-16 metų paauglių, kurie buvo apsvaigę nuo alkoholio per paskutines 30 dienų, pasiskirstymas pagal mankštinimosi/ sportavimo dažnį, dalis (proc.)

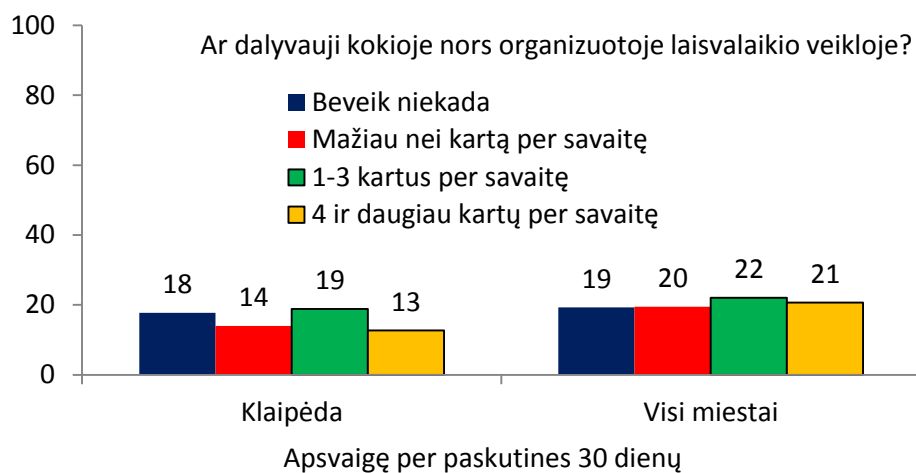
Iš 40 pav. matyti, kad didžiausia dalis per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio vaikų tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose buvo tarp kartą arba du per savaitę besitreniruojančių sporto klube ar žaidžiančių tam tikros sporto šakos komandoje (atitinkamai 20 proc. ir 22 proc.). Mažiausia dalis apsvaigusių mokinių visuose miestuose tarp tų, kurie beveik niekada nesportuoja (19 proc.), o Klaipėdoje – tarp beveik niekada nesportuojančių arba sportuojančių tris kartus per savaitę arba dažniau (po 16 proc.).

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir organizuota laisvalaikio veikla

41 pav. 15-16 metų paauglių, kurie reguliariai rūko, pasiskirstymas pagal dalyvavimo organizuotoje laisvalaikio veikloje dažnį, dalis (proc.)

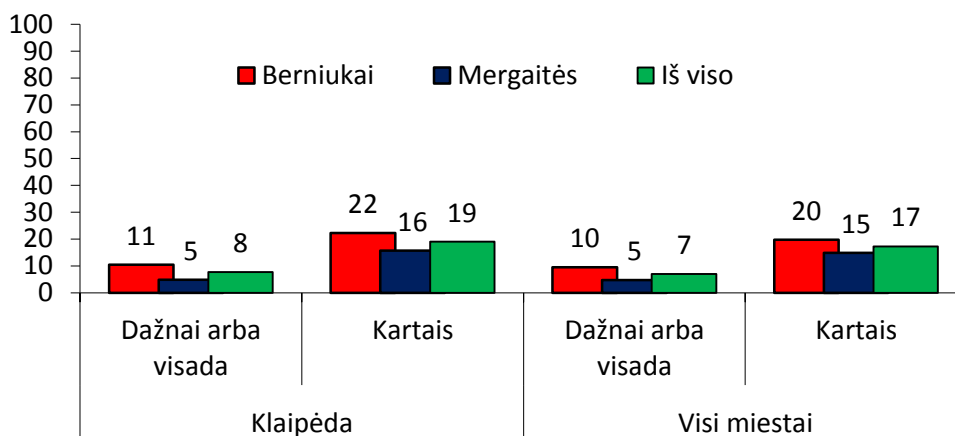
Buvo klausiama, kaip dažnai vaikai dalyvauja popamokinėje veikloje ir kaip tai lemia reguliarų rūkymą. Didžiausia dalis tiek Klaipėdoje, tiek visuose miestuose reguliariai rūkančių yra tarp beveik niekada popamokinėje veikloje nedalyvaujančių vaikų (atitinkamai 22 proc. ir 16 proc.). Mažiausia dalis tiek Klaipėdoje, tiek visuose miestuose reguliariai rūkančių yra tarp mažiau nei kartą per savaitę organizuotoje laisvalaikio veikloje dalyvaujančių vaikų (atitinkamai 15 proc. ir 13 proc.) (41 pav.).

42 pav. 15-16 metų paauglių, kurie buvo apsvaigę per paskutines 30 dienų, pasiskirstymas pagal dalyvavimo organizuotoje laisvalaikio veikloje dažnį, dalis (proc.)

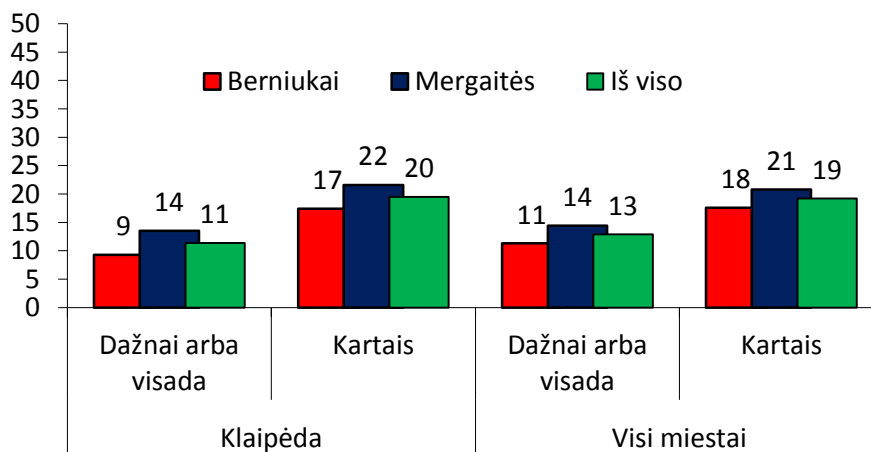
Iš 42 pav. matyti, kad didžiausia dalis per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusiu nuo alkoholio vaikų tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose buvo tarp 1-3 kartus per savaitę dalyvaujančių kokioje nors organizuotoje laisvalaikio veikloje (atitinkamai 19 proc. ir 22 proc.). Mažiausia dalis apsvaigusiu mokinių visuose miestuose tarp tų, kurie beveik niekada nedalyvauja (19 proc.), o Klaipėdoje – tarp 4 ir daugiau kartų per savaitę dalyvaujančių organizuotoje popamokinėje veikloje (16 proc.).

Savijauta mokykloje

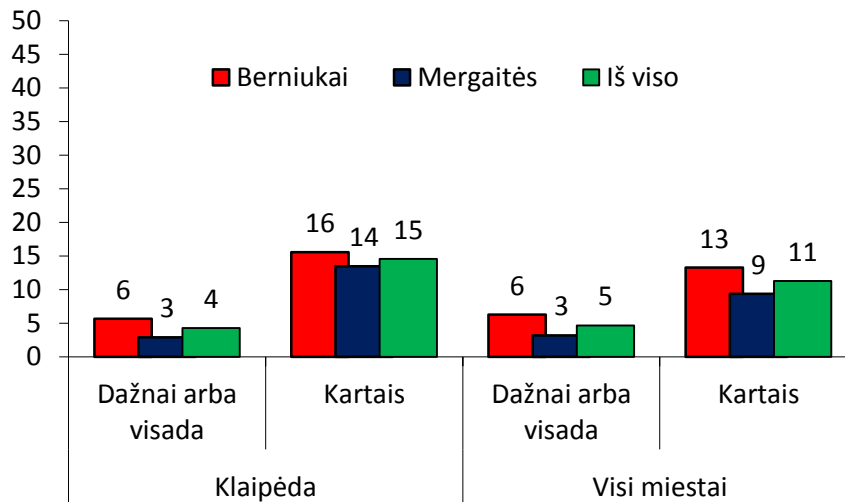
43 pav. 15-16 metų paauglių, kurie teigė, jog mokymasis jiems neturi prasmės, dalis (proc.)

Iš 43 pav. matyti, kad tiek Klaipėdoje, tiek visuose miestuose dvigubai daugiau berniukų nei mergaičių teigia, kad mokymasis jiems visada arba dažnai neturi prasmės. Taip pat daugiau berniukų nei mergaičių teigia, kad mokymasis kartais neturi prasmės tiek Klaipėdoje (atitinkamai 22 proc. ir 16 proc.), tiek visuose miestuose (atitinkamai 20 proc. ir 15 proc.).

44 pav. 15-16 metų paauglių, kurie teigė, jog mokykloje jaučiasi blogai, dalis (proc.)

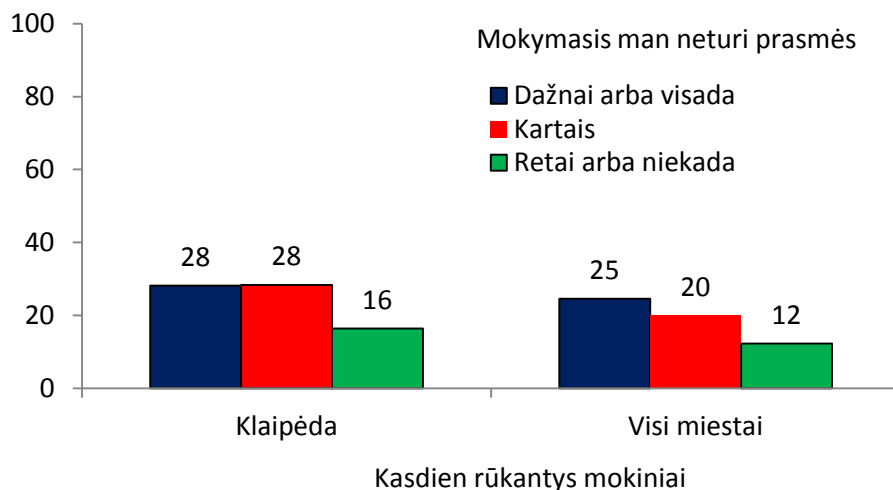
44 pav. pavaizduota mokykloje blogai besijaučiančių mokinių dalis. Visada arba dažnai besijaučiančių blogai mokykloje daugiau yra mergaičių nei berniukų tiek Klaipėdoje (atitinkamai 14 proc. ir 9 proc.), tiek visuose miestuose (atitinkamai 14 proc. ir 11 proc.). Kartais mokykloje blogai jaučiasi taip pat daugiau mergaičių nei berniukų tiek Klaipėdoje (atitinkamai 22 proc. ir 17 proc.), tiek visuose miestuose (atitinkamai 21 proc. ir 18 proc.).

45 pav. 15-16 metų paauglių, kurie blogai sutaria su mokytojais, dalis (proc.)

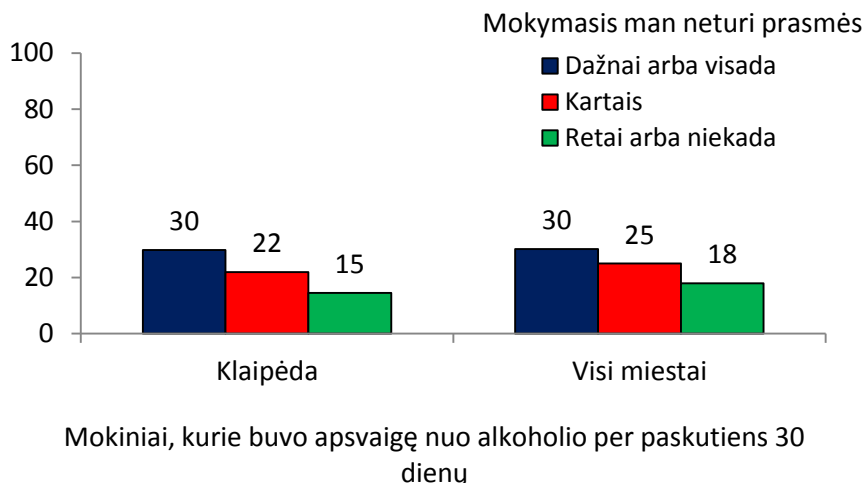
45 pav. pateikiama 15-16 metų amžiaus paauglių dalis, nesutarianti su mokytojais. Dvigubai daugiau berniukų nei mergaičių Klaipėdoje ir visuose miestuose teigia dažnai arba visada nesutariantys su mokytojais. Tarp nurodžiusių, kad su mokytojais kartais nesutaria taip pat yra didesnė dalis berniukų nei mergaičių ir Klaipėdoje (atitinkamai 16 proc. ir 14 proc.), ir visuose miestuose (atitinkamai 13 proc. ir 9 proc.).

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir savijauta mokykloje

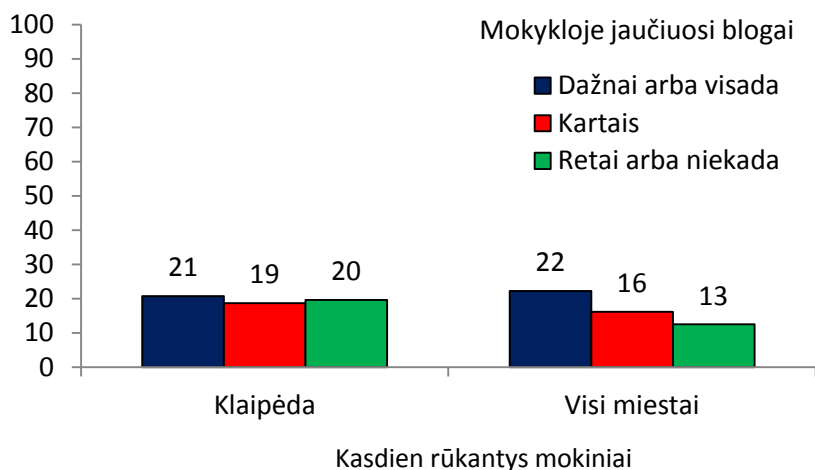
46 pav. 15-16 metų paauglių, kurie reguliariai rūko, pasiskirstymas pagal požiūrį į mokslą, dalis (proc.)

Iš 46 pav. matyti, kad Klaipėdoje didžiausia dalis rūkančių vaikų buvo tarp tų, kurie nurodė, kad mokymasis jiems visada, dažnai arba kartais neturi prasmės (po 28 proc.). Visuose miestuose rūkančių mokinių dalis mažėjo didėjant mokymosi prasmei.

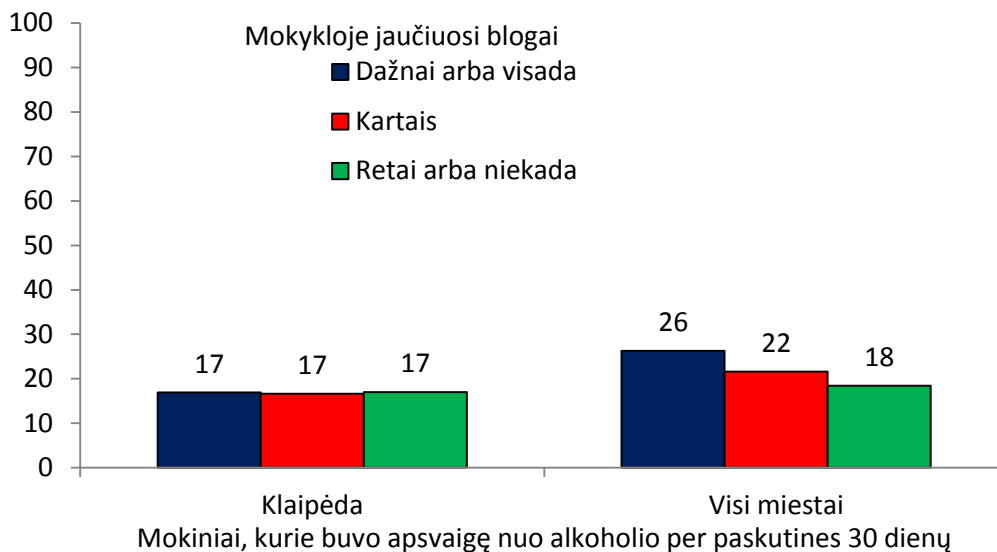
47 pav. 15-16 metų paauglių, kurie buvo apsvaigę nuo alkoholio per paskutines 30 dienų, pasiskirstymas pagal požiūrį į mokslą, dalis (proc.)

Iš 47 pav. matyti, kad Klaipėdoje per paskutines 30 dienų buvusių apsvaigusių nuo alkoholio mokinių dalis mažėjo didėjant mokymosi prasmei, net dvigubai mažiau mokinių buvo apsvaigusių buvo tarp tų, kuriems mokymasis retai arba niekada neturi prasmės lyginant su tais, kuriems dažnai arba visada neturi prasmės. Visuose miestuose taip pat mokinių apsvaigusių nuo alkoholio per paskutines 30 dienų dalis mažėjo didėjant mokymosi prasmei.

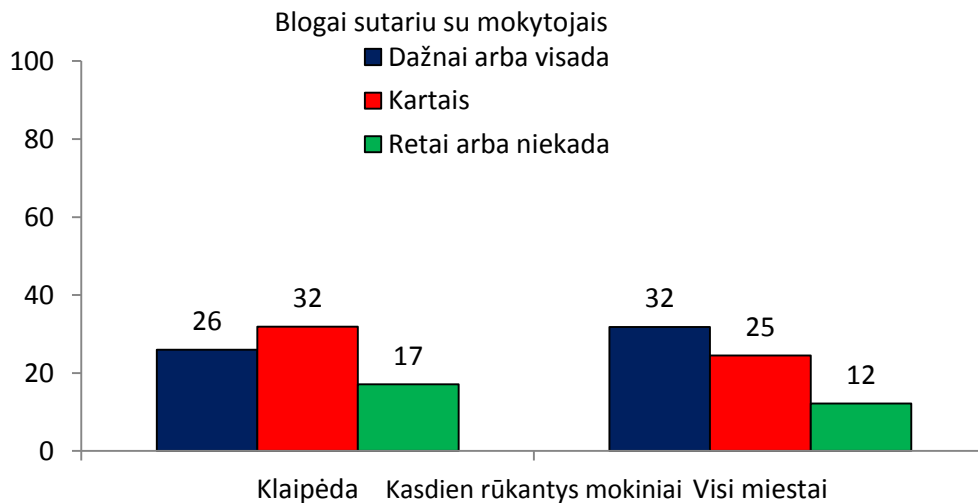
48 pav. 15-16 metų paauglių, kurie reguliariai rūko, pasiskirstymas pagal savijautą mokykloje, dalis (proc.)

Iš 48 pav. matyti, kad Klaipėdoje ryškaus skirtumo tarp savijautos mokykloje ir rūkymo nėra, didžiausia dalis rūkančių mokinių buvo tarp dažnai arba visada blogai besijaučiančių (21 proc.). Visuose miestuose rūkančių mokinių dalis mažėjo gerėjant savijautai mokykloje.

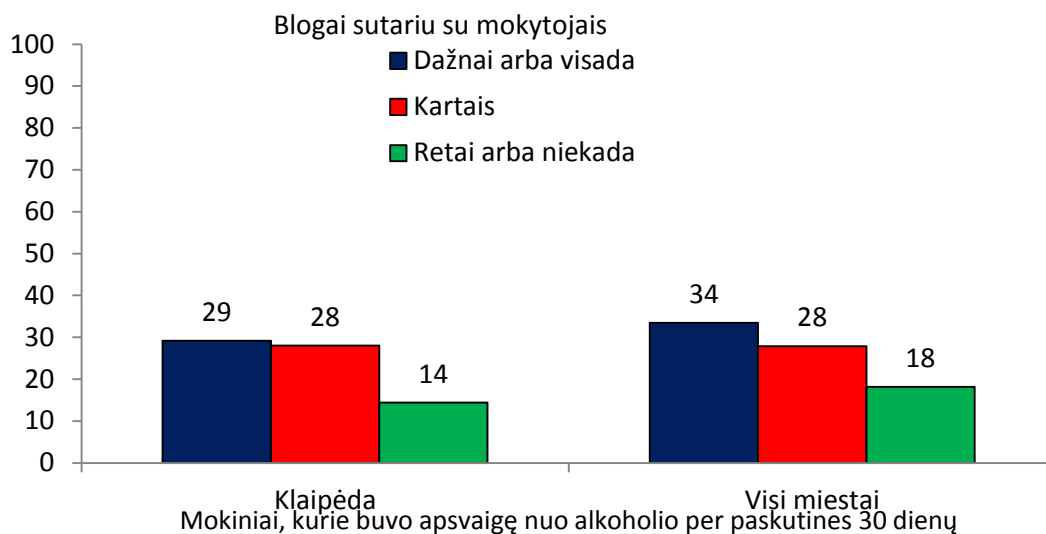
49 pav. 15-16 metų paauglių, kurie buvo apsvaigę nuo alkoholio per paskutines 30 dienų, pasiskirstymas pagal savijautą mokykloje, dalis (proc.)

Iš 49 pav. matyti, kad Klaipėdoje nebuvo jokio ryšio tarp savijautos mokykloje ir svaiginimosi alkoholiu – vienoda dalis mokinių, kurie mokykloje dažnai, kartais bei retai jaučiasi blogai, buvo apsvaigę nuo alkoholio per paskutines 30 dienų (po 17 proc.). Visuose miestuose apsvaigusių nuo alkoholio mokinių dalis mažėjo gerėjant savijautai mokykloje.

50 pav. 15-16 metų paauglių, kurie reguliariai rūko, pasiskirstymas pagal jų sutarimą su mokytojais, dalis (proc.)

Iš 50 pav. matyti, kad Klaipėdoje didžiausia reguliariai rūkančių mokinių dalis (32 proc.) yra tarp kartais su mokytojais nesutariančių, o mažiausia – tarp retai nesutariančių su mokytojais (17 proc.). Visuose miestuose šie skirtumai dar ryškesni – rūkančių mokinių dalis mažėja gerėjant santykiams su mokytojais.

51 pav. 15-16 metų paauglių, kurie buvo apsvaigę nuo alkoholio per paskutines 30 dienų, pasiskirstymas pagal jų sutarimą su mokytojais, dalis (proc.).

Iš 51 pav. matyti, kad tiek Klaipėdoje, tiek ir kituose Europos miestuose, didžiausia per paskutines 30 dienų nuo alkoholio apsvaigusių mokinių dalis yra tarp dažnai arba visada su mokytojais nesutariančių (atitinkamai 29 proc. ir 34 proc.), o mažiausia – tarp retai nesutariančių su mokytojais mokiniais (atitinkamai 14 proc. ir 18 proc.).

Apibendrinimas

Reguliariai rūko 19,8 proc. Klaipėdos ir 14,5 proc. kitų Europos miestų paauglių, uostamiestyje – daugiau berniukų, o kituose miestuose rūkančių berniukų ir mergaičių yra po lygiai. Bent kartą gyvenime alkoholį vartojo 82,8 proc. Klaipėdos ir 80,8 proc. kitų miestų paauglių, daugiau mergaičių nei berniukų. Bent kartą gyvenime kanapių vartojo 19 proc. Klaipėdos ir 19,4 proc. kitų miestų paauglių, daugiau berniukų nei mergaičių. Tiek Klaipėdoje, tiek Europos miestuose 15 metų yra dažniausias amžius, kai paaugliai pirmą kartą savo gyvenime paragauja alkoholio, apsvaigsta nuo alkoholio, pabando kanapių, pradeda reguliariai rūkyti, o pirmą cigaretę surūko būdami 14 metų amžiaus.

Laisvalaikį kartu su tėvais leidžia tik maždaug trečdalis Klaipėdos ir kitų miestų paauglių. 69 proc. Klaipėdos ir 60 proc. kitų miestų tėvų nenustato griežtų taisyklių, ką jų vaikai gali daryti išėję iš namų. 17 proc. Klaipėdos ir 16 proc. Europos miestų tėvų nepažįsta vaikų draugų bei 13 proc. tiek Klaipėdos, tiek kitų miestų tėvų nežino, kur jų atžalos būna vakarais. Paaugliams tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose labiausiai trūksta pokalbių su tėvais asmeniniais klausimais. 17 proc. Klaipėdos paauglių nurodė, jog jiems trūksta tėvų rūpesčio ir paramos, o Europos miestuose tai pažymėjo 12 proc. paauglių. Nustatytas tiesioginis ryšys tarp paauglių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir santykių su tėvais. Jei vaikai gauna pakankamai tėvų rūpesčio ir paramos, tėvai domisi, kur jų atžalos leidžia laisvalaikį, mažesnė tikimybė, kad vaikai pradės rūkyti ar svaigintis alkoholiu.

82 proc. Klaipėdos ir 78 proc. kitų Europos miestų paauglių turėjo draugų, kurie rūko cigaretes, 38 proc. Klaipėdos ir 41 proc. kitų miestų – draugų, kurie vartoja kanapes, 71 proc. Klaipėdos ir 70 proc. kitų miestų – draugų, kurie apsvaigsta vartodami alkoholį bent kartą per mėnesį.

Klaipėdoje daugiau paauglių nematė prasmės mokytis lyginant su kitais Europos miestais (atitinkamai 27 proc. ir 24 proc.). Tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose trečdalis mokinių mokykloje jautėsi blogai, daugiau mergaičių nei berniukų. Klaipėdoje daugiau paauglių blogai sutaria su mokytojais lyginant su kitais miestais (atitinkamai 19 proc. ir 16 proc.). Daugiau berniukų nei mergaičių Klaipėdoje ir kituose miestuose nematė prasmės mokytis bei blogai sutarė su mokytojais.

Organizuotoje laisvalaikio veikloje po pamokų dalyvavo 48 proc. Klaipėdos ir 51 proc. Europos miestų paauglių. Tyrimas atskleidė, kad tiek Klaipėdoje, tiek kituose miestuose mažesnė dažnai sportuojančių jaunuolių dalis reguliariai rūkė ir svaiginosi alkoholiu. Klaipėdoje dažnai organizuotoje popamokinėje veikloje dalyvaujantys paaugliai mažiau svaiginosi alkoholiu, tačiau Europos miestuose tokios tendencijos nebuvo.

Rekomendacijos

Įtraukti į bendrojo ugdymo mokyklų sudaromas dvišales sutartis įsipareigojimus dėl psichoaktyviųjų medžiagų neįnautojimo.

Išpėjamaisiais ženklais informuoti mokyklos bendruomenę apie galiojančius draudimus turėti ir vartoti psichoaktyvias medžiagas.

Atlikti aplinkos testavimą (metodas, kurio pagalba galima aptikti narkotinių ar psichotropinių medžiagų pėdsakus aplinkoje) ir su jo rezultatais supažindinti mokyklos bendruomenę.

Igyvendinant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją bendrojo ugdymo mokyklose į prevencinę veiklą įtraukti ne tik mokinius, bet ir jų tėvus.

Daugiau dėmesio skirti mokinių turiningam užimtumui po pamokų. Alternatyvių veiklų organizavimas yra viena iš prevencijos sudėtinių dalių. Užimtumas po pamokų gali sumažinti vaikų buvimą rizikingoje aplinkoje, ar pakliuvimą į rizikingas situacijas, taip pat ugdomi įgūdžiai pasirinkti tokias veiklos formas, kurios nebūtų žalingos sveikatai.